48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 941 — Կ. ՊՈԼԻՍ — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒԼԻՍ/1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1904 — 18 ԺԷՄԱՉԻՒԼ ԷՎԷԼ 1322 — 19 ԹԷՄՈՒԶ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՅՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթիայի Մեծաստան, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԳԻՐ ԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یوی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : اوهانس فرید
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՒՄԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

	Ցարեկան	Վեցամեայ
Գալաթայի համար	80 ղր.	50 ղր.
Դուրսանցու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մեկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿՐ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԲԱԲԳԷՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ "ՔԱՐՈԶՆԵՐ,,Ը

Մօտերս ի լոյս ընծայուած գիրքերուն մէջ բաւական կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն քարոզները, ի մէջ այլոց յիշատակութեան արժանի է մեր երիտասարդ վարդապետներէն Բարգէն Ծ. Վ. Կիւլէսէրեանի Քարոզագիրքը, որուն մէջ կան 30 քարոզներ և 7 դամբանականներ։

Այս քարոզներուն նիւթերը զանազանութիւն կը պարունակեն, և խիստ ուշագրաւ են ընդհանրապէս։ Ասոնցմէ 7 հատ՝ Յիսուս Քրիստոսի, մին՝ Հոգւոյն Սրբոյ պաշտօնին, 7 հատը եկեղեցւոյն Խորհուրդներուն, իսկ մնացեալն ալ բարոյականութեան և եկեղեցւոյ վերաբերեալ այլազան նիւթերու վրայ կը ճառեն։

Հեղինակին գործածած լեզուն սահուն, լուրջ և միանգամայն պարզ ըլլալով, ընթերցողը դիւրաւ կրնայ ըմբռնել քարոզչին միտքը։ Քարոզի լեզուն՝ իրաւամբ ալ այսպէս պէտք է ըլլայ։ Քարոզը կ'ուղղուի ունկնդիրներուն, և առ հասարակ ժողովուրդը դիւրաւ չի կրնար հասկնալ բարձր լեզուին խրթնաւուր և դարձուածքի արուեստականութիւնը։ Նոյն իսկ բարձր ու խրթին լեզուներ հասկցողներուն տենչը կ'ըլլայ խօսքին ոգւոյն թափանցել։ Քարոզի առեն, երբ մէկը քարոզիչին խօսքերը չըմբռներ, չի կրնար պահանջել անկէ որ զանոնք կրկնէ կամ բացատրէ։ Այս է պատճառը որ քարոզի լեզուն ո՛րքան պարզ ըլլայ, խօսքերը որքան դիւրըմբռնելի ըլլան, ա՛յնքան հաճելի կ'ըլլայ։ Այս մասը Բարգէն վարդապետ չատ լաւ դիտած է։

Վարդապետը լրջութեան հետ պերճախօսութիւն ալ գործածած է։ Բառերու ընտրութեան և պարբերութիւններու շարադրութեան մէջ ալ նպատակ ունի որ հմակ ներդաշնակութիւն տիրէ։ Ահա այս պատճառաւ անտարակոյս չատ մը ընթերցողներ այս քարոզներուն հրատարակն ու զարդարուն ոճերէն մեծ հաճոյք պիտի զգան։

Բայց և այնպէս, այս քարոզներուն տրամաբանութիւնը հակապատկեր մը կը ներկայացնէ բաղդատմամբ իրենց լրջութեան և պերճախօսութեան, քանի որ տրամաբանութիւնն թերի են անոնք։ Քարոզներէն ոմանց նիւթերը չատ ուշագրաւ են կրօնապէս ու միանգամայն բազմակողմանի, բայց անոնց վրայէն հարեւանցի կերպով անցուած է. կ'արժէր զանոնք մի ըստ միոջէ պարզել ու բացատրել։ Ընդհանրապէս ճառերուն մէջ հետզհետէ գաղափարի ընդլայնում և յառաջացում չի տեսնուիր։ Աւելի կարեւորութիւն տրուած է պերճախօսութեան, քան տրամաբանութեան։

Զոր օրինակ, երկրորդ քարոզին մէջ, որ Քրիստոսի մեծութեանը վրայ կը ճառէ, այս մեծութեան էական տարրերը ըստ արժանւոյն չեն լուծուած և չեն բացատրուած։ Երդ քարոզին խորագիրը որ է «Քրիստոնէին աչքերը» հասարակութեան համար չատ օգտակար նիւթ ըլլալով, չատ մը տեսակէտներով կարելի էր մեկնաբանել. սակայն վարդապետը առանց պարզելու զայն, ընդարձակ կապակցեալ Աւետարանին մէջ յիշատակուած կոյրին պատմութիւնը ընդլայնած և խնդրոյն հետ ուղղակի առընչութիւն չունեցող ուրիշ կոյրի մը պատմութիւնը բերած ու չատացած է։

Նոյնպէս 7րդ քարոզին մէջ «Իրերը եղածին պէս տեսնել» խորագրով, թէև խիստ կարեւոր խնդիր մը յուզուած է, և սակայն խնդրոյն զանազան կողմերը տրամաբանօրէն չեն պարզուած. քարոզը միայն կարգ մը ընդհանուր խօսքերով ու արտայայտութիւններով խճողուած է։ Արդարեւ քարոզները, հրատարակութեան համար պատրաստուած նիւթերէն կը տարբերին։ Քարոզի ժամանակ քարոզիչը կը խօսի իր առջեւը կեցած ժողովուրդի մը, որուն աչքերը իր աչքերուն սեւեռուն, հեռանդով առի ակնկալութեամբ, կը դիտեն և զանիկա կը ներշնչեն։ Քարոզիչն ալ ասոր փոխարէն իր աչքերէն, շրթունքներէն և իր հրավառ դէմքէն սփռած մագնիսական զօրութեամբ ունկնդիրներուն կրօնական զգացումները պիտի շարժէ և կամքերը պիտի ուղղէ, հետեւաբար քարոզի մէջ ալ աւելի դիմում կ'ըլլայ զգացումին, որ առեն լրջութիւն և պերճախօսութիւն համընթաց կ'երթան։

Սակայն, քարոզիչ մը իր քարոզին մեծագոյն մասը երբ փոխաբերութիւններով և հռետորական պարբերութիւններով խճողէ, և զանց առնէ հիմնական ճշմարտութիւններն ու տրամաբանութիւնը, կը սխալի չարաչար։ Ինչպէս մեր մարմինը կը սնանի մանաւանդ սննդարար կերակուրներով, և ո՛չ անուշեղէններով ու համեմներով, նոյնպէս ալ մեր հոգին ճարտասանութեամբ ու զգացումներով չի կազդուրուիր, այլ ճշմարտութեամբ ու տրամաբանական փաստերով։ Թալմեճի նըման մեծ հանճար մը նոյն իսկ՝ իր առնորիկական ճարտարախօսութեամբը կրցաւ հարիւրաւորները յուզել, միայն վաղանցիկ կերպով։ Չի կրցաւ թողուլ մնայուն յիշատակ մը։ Պիչըրի, Ֆիլիփս Պրուգսի, Ռոպէրթսընի և Սփրըրճընի մեծութիւնը կը կայանայ իրենց պերճախօսութիւնը՝ տրամաբանութեան և ճշմարտութեան կառանին վրայ հաստատելուն մէջ։

Գալով այս քարոզներուն վարդապետութեան, կ'ստիպուինք խոստովանելու թէ հակառակ մեր ակնկալութեան, կէտեր կային որոնք գոհացուցիչ չէին։ Երդ քարոզով՝ քրիստոնէական մնտեսութեան մէջ Ս. Հոգւոյն դերքին ու պաշտօնին վրայ կը ճառուի։ Թէ՛ այս քարոզին և թէ Մկրտութեան ու Դրոշմի վերաբերեալ քարոզներուն մէջ, կ'սպասէինք որ կատարեալ ու հիմնական գաղափար մը կամ խորհուրդ մը հաւանօրէն պիտի կրնայ հաղորդուիլ, Ս. Հոգւոյն և Անոր պաշտօնին նկատմամբ. սակայն ի դերեւ ելաւ մեր այս յոյսը։ Վարդապետը կը նկարագրէ.—Ս. Հոգին «Աստուածային իմաստութեան անձնաւորումն» է (էջ 37), «գերագոյն գիտութեան և իմաստութեան մարմնացումն» է (էջ 247) սահման մը որ ուղիղ չթուեցաւ մեզի։ Հոգին սուրբ Աստուածութեան մէջ, ուրեմն հոգիներու փրկութեան գործին մէջ, նամանաւանդ գործունէութեան սկզբունքն է. Անոր նկատմամբ մարմնացումի գաղափարը պատշաճ չի թուիր։ Վարդապետը Ս. Հոգւոյն պաշտօնին նկատմամբ ալ բոլորովին ճշգրիտ ու բացորոշ գաղափար մը չէ կրցած ներշնչել։ Չորրորդ քարոզին մէջ այդ մասին ընդհանուր տեսութիւններով միայն խօսած է, բայց սրան նորոգման կենսական խնդիրը գրեթէ բոլորովին զանց առնուած է։ Մեղանչական մարդկութեան մէջ, Հոգւոյն Սրբոյ էն գլխաւոր և էն կարեւոր պաշտօնն է մարդը յանդիմանել մեղքի համար, և զայն վերակենդանացնել նոր և Աստուածային կեանքով, և ի վերուստ ծնցուցնել։

Այս վերստին ծնունդի մասին, Դեր. Վարդապետին միտքն ու գաղափարը հասկնալու համար, երբ դիմեցինք Մկրտութեան ու Դրոշմի պատկանեալ քարոզներուն, հոն տեսանք մի միայն հին եկեղեցիներուն վարդապետութիւնը, այսինքն, մկրտութեամբ նոր կեանք ստանալու գաղափարը։ «Մկրտութիւնը, այդ նոր, բոլորովին նորոգուած կեանքն է, վերածնութիւնն է քրիստոնէիին համար» (էջ 231), «Մըկրտութիւնը՝ նոր կեանքի մէն ալ կը փոխադրէ զանի», «Ս. Հոգին՝ խորհրդաւորուած սրբալոյս միւռոնով՝ կը թափուի նորածին մանուկին վրայ» (էջ 248)։ Դեր. վարդապետին այս տեսակ արտայայտութիւնէն կը հետեւցընենք թէ, անոր համոզումով՝ պաշտօնական ու արտաքին բան մըն է սոսկ Ս. Հոգւոյն գործը, այսինքն, մանկան՝ հանդէպ եկեղեցւոյն նոր ստրնչութեան մը մէջ գանուիլն է։ Նոր ծնած մանուկ մը, ինք դեռ չի կրնար հաւատալ. այսպիսի մանկան մէջ, իմացական կարողութիւնը տակաւին զարգացած չըլլալով՝ քրիստոնէութեան ճշմարտութեանց վերահասու չի կրնար ըլլալ. բանականութիւնը և կամքը դեռ ընդարձակուած չէ, հետեւաբար, ընտրութիւն և որոշում չի կրնար ընել։ Ահա այս պարագային, Մկրտութիւնը մանկան մէջ, ներքին ու հոգեւոր կեանքի մը սկզբնաւորութիւնը չէ, այլ միայն արտաքին յարաբերութեան մը սկիզբ է։ Մեր Տէրոջ կարգ մը վարդապետութիւնները, ի մասին Ս. Հոգւոյն պաշտօնին, այսինքն, ներքնապէս յանդիմանուիլ, նոր սիրտ կամ նոր կեանք ստանալ՝ մկրտուած մանուկէ չի կրնար պահանջուիլ։ Դեր. վարդապետը ուրիշ պարագաներով ինքն ալ կը հաստատէ այս իրողութիւնը, կը յարէ թէ՝ «Այս հաւատքը (դէպ ի Քրիստոսին և Անոր փրկութեան գործին) որ Քրիստոնէութեան հիմն է, հիմն է նաեւ Մկրտութեան»։ Սակայն և այնպէս 8 օրուան մանուկ մը, ինչպէս կրնայ հաւատալ «Քրիստոսին և Անոր փրկութեան գործին»։ Եւ դարձեալ, «Ինչպէս Մկրտութիւնը, նոյնպէս Դրոշմը՝ ճղճիմ ութօրեայ նորածին մանկան համար չեն, ո՛չ ալ 10—15 տարեկան պատանեակներուն համար» (էջ 250), «այդ սկզբունքը, այդ հաւատքն է որ Մկրտութեան խորհուրդին մէջ կը պահանջուի և կը հաստատուի» (էջ 235)։ բայց դե՛ 8 օրուան մանուկ մը այս հաւատքը ինչպէս կրնայ ունենալ։ Հաւատքին միակ պահանջումն է, տեսնել ճշմարտութիւն մը էապէս, և այն ճշմարտութեան՝ հաւանութիւն և հաճութիւն տալ գիտակցաբար, մինչ մանուկը զայն չի կրնար ընել։ Դեր. վարդապետը, ինչպէս կրցած է հաւատեցնել իր մտքին մէջ այս արտայայտութիւնները, միըրտութեամբ՝ մանկան վերտին ծնունդեան վարդապետութեան հետ, այսինքն իր մտաւոր վերապահումի սկզբունքը ինչ է չկրցանք ըմբռնել։

Կնքահայրերու մասին իր ունեցած խորհրդածութեանց մէջ, եթէ վարդապետը, փոխանակ կնքահօր՝ մանկան ծնողքը նշանակած ըլլար, աւելի հաստատ պիտի ըլլայինք իրեն։ Այս յօդուածով ցոյց տրուած միտքը՝ ո՛չ թէ կնքահօր, հապա բուն ծնողաց համար ճշմարիտ է։

Վարդապետին Սբ. Խորհրդոց նկատմամբ ըրած խորհրդածութիւնները արժանի են ուշադրութեան։ Մկրտութեան վերաբերեալ հատուածին մէջ, մանկան մկրտութեան իմաստը բացատրելու առեն յառաջ չի բերեր այն գաղափարը, զոր Հայ. եկեղեցին որդեգրած է, այսինքն մանկան մկրտութեամբ մաքրուիլը սկզբնական մեղքէն. բայց աւելի կը ծանրանայ այն գաղափարին վրայ, որ կը նկատէ մանկամկրտութիւնը իբր խօստում մը, անուշցանելու համար մանուկը քրիստոնէական կեանքին մէջ, և այս Աւետարանական (*) գաղափար մըն է։

Հոգեւոր պաշտօնին՝ ո՛չ թէ մանաւանդ քահանայութեան, այլ պարզապէս տնտեսական տեսակէտէն ճառելով, կը հաստատէ թէ, այդ պաշտօնը կարգադրութիւն մըն է որ կը ձգտի հաւատացեալներուն կեանքը ոգեւորելու և եկեղեցական գործերը բարւոք կառավարելու. այս ալ նոյնպէս Աւետարանական (բողոքական) գաղափար մըն է։ Ապաշխարութեան էական հիմը կը գտնուի, հաւատացեալներուն իրենց մեղքերը խօստովանելով փոխադարձաբար իրարու օգնելուն մէջ. այս միտքն ալ աւետարանական (բողոքական) է. բայց միայն ասոր մէջ, ապաշխարութիւնը քահանային վերապահելու այլ եւս պէտք չի մնար։ Հաղորդութեան վրայ խօսած պահուն, գոյափոխութեան և մեղքեր ներելու խնդիրներն առանց յուզելու, չեշտած է միայն՝ յիշեալ խորհուրդին յիշատակութիւն մը ըլլալը, որ նմանապէս աւետարանական (բողոքական) գաղափար է։ Պահքն ալ մեկնուած է միայն չափաւորութեան իմաստով։ Այս խորհրդոց նկնդիրներուն մէջ ալ հեղինակ վարդապետին մտաւոր վերապահումը ըստ արժանւոյն չի կըրցինք ըմբռնել։ Արդ, ի սրտէ կը չնորհաւորենք որ Դեր. Բարգէն Ծ. վարդապետը յաջողած է այս քարոզագիրքը ի լոյս ընծայելու, և կը յուսանք թէ, իր խօստացած երկրորդ հատորին քարոզները, աւելի զեղուն և աւելի կատարեալ պիտի ըլլան։ Հետեւաբար, երիտասարդ վարդապետին՝ իր հոգեւոր գործին մէջ յաջողութիւն կը մաղթենք։

Ե. Դ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պարզ Խօսքեր

ԾՆՈՂԱԿԱՆ ՓԱՌԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Երիտասարդ քահանայ մը, որուն մասին առաջին անգամը չէ որ կը գրուի, ծնողական փառասիրութեան մը տեղի տալով, իր աղջիկը Ֆրանսացի մայրապետներուն վարժարանը կը ղրկէ, գէշ օրինակ ըլլալով ուրիշ ծնողներու։ Հարիւր անգամ ըսուած է որ օտար վարժարանները, ո՛րքան ալ յառաջադէմ ըլլան, չեն կրնար մեր ընտանեկան կազմակերպութեան համաձայն դաստիարակութիւն մը տալ մեր փոքրիկ զաւակներուն։ Երբ ազէա ծնող մը, արտաքին փայլէ հրապուրուելով, իր զաւակը կը ղրկէ օտարաբոյր միջավայր մը, այնչափ չի կրնար պարտաւորուիլ ըլլալ որչափ ուսեալ կարծուած քահանայ մը որ մանաւանդ գիտէ թէ ինչ չնչեր ու զոհողութիւններ կ'ըլլան թաղին վարժարանը յառաջացնելու համար։ Ցիլեալ Տէր Հայրը, որ ասկից առաջ յաջողեցաւ բաւական կլորիկ ժամուց մը ստանալ թաղեցիներէն, իր անձուկ վիճակը յայտնելով, գոնէ բարոյապէս պարտաւոր չի՞ զգար ինքզինքը՝ իր զաւակին Ֆրանսերէն քանի մը աղճատ բառեր թոթովել տալու փառասիրութիւնը զոհել և թաղին վարժարանը յառաջացնելու չնչերուն մասնակցիլ, անձամբ օրինակ ըլլալով ուրիշ ծնողներու և յորդորելով ու համոզելով զանոնք որ իրենց զաւակները Հայ վարժարանի մը մէջ միայն կրնան ուսնիլ Հայ կրօնն ու Հայ լեզուն։ Իրաւունք չունինք այսչափ բան մը սպասելու քահանայէ մը։

ՍԻՄԷՈՆ ԾԵՐՈՒՆԻ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

[ՕՐԻՈՐԴԻ ՄԸ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ]

Անուն մը ահա որ զանազան կարծիքներու նիւթ եղած է միշտ։

Ինչպէս ամէն հանրային անհատ, նոյնպէս այդ հաստատութեան վրայ խօսիլ ամէնուն իրաւունքն է։ Ամէն ոչ անոր յառած է միշտ, բայց ոչ ամէնն ալ անոր պակասը լրացնելու կամ գէթ բարեկամաբար մատնանիշ ընելու գովելի ակնարկով։ Ընդհանուրին խորհրդածութեանց ենթարկուիլ իրաւացի է քանի որ Հիւանդանոցը հանրութեան մը վերաբերի։ սակայն այդ իրաւունքը պէտք է օգտակարութեան մէջ կայանայ։ Այնպէս որ կան այնպիսիներ ալ, որոնք անոր յառաջադիմութեան սաստրելու իրենց պարտականութեան մէջ զանցառու գտնուելով հանդերձ, փոխանակ անխարեր մնալու գոնէ բոլորովին՝ անխնայ կը հարուածեն։ Շատերը այդ չենքն իսկ չեն տեսած, բայց տեսածներնին ու լսածներնին յոռի կամ թերի ըմբռնողի մը ցանցառ գաղափարներուն կը հաւատան և հիւանդանոց բառը չատերուն համար սարսափ կ'ազդէ։

Եթէ արդարացի չէ իրողութիւնները գեղեցիկ գոյներով տեսնել պահանջելը, միւս կողմէ ալ դատապարտելի է կարծեմ անխոհեմ կերպով առանց հաստատապէս ամէն անցածին գիտակցութիւն ունենալու՝ վճիռներ արձակել։

Մասամբ ներելի է անոնց որոնց բաղդը չէ թոյլատրած մաքի գէթ չափաւոր զարգացում մը ստանալու, բայց ինչ ըսել անոնց որոնք իրենց հանգիստ կեանքին համեմատ չափելով ամէն ինչ, կը մեծախօսին և չգիտեն թէ մեծ ու դժուար գործերով լեցուն հաստատութեան մը հետ է գործերնին. զայն վարելը դիւրին կը կարծեն և անոր համար ալ ամէն կատարելութիւն կ'սպասեն։ Բայց հոն քիչ ժամանակ մնալով իսկ իրականութիւնը կը պարզուի, բոլորովին կը փոխուի իր հայեցուածքը, յեղաշրջութիւն մը տեղի կ'ունենայ իր զգացումներուն ու մտածումներուն մէջ և ուղիղ ու անկողմնակալ խորհրդածութեանց կ'առաջնորդուի։

Կեանքի ամէն թշուառութեանց հաւաքածոն է այդ վայրը որ խիստ դժուար ու բազմահոգ գործառնութեանց կը կարօտի. այնտեղ դժբախտութիւնը ա՛յնքան ակներեւ է իր մեծութեամբ որ առաջին ակնարկով իսկ կը մահանայ զգայնութիւնը և ուղեղը կը բթանայ կարծես ցաւէն, ցաւ մը որուն անհունութիւնը՝ տեսնողը միայն կ'ըմբռնէ իրապէս. բայց այնտեղ տիրող հոգածութիւնն ու գորովը սահման մը կը դնեն զգացման այդ ասրճանին. այս պարագային մէջն իսկ, ինչպէս ամէն ժամանակ, դարձեալ գորովն է ամենամեծ դարմանը։ Ի զո՛ւր չէ որ ըսած է Շիլլէր. «Սիրով է միայն որ մարդիկ Աստուծոյ կը նմանին։» Սիրոյ մէջն է ճշմարիտ կատարելութիւնը և այս կատարելութեան դիմելու ջանքն է որ կը տիրէ այն հաստատութեան մէջ, այդ զգացումով գործելու հոգին է որ կը քաղցրացնէ ու կ'ամոքէ յեսին հիւանդին իսկ վիճակը։ Եւ մտածել թէ ո՛րքան բազմաթիւ են այդ հոգածութեան կարօտները, ու ամէնքն ալ նոյն խնամքը կը վայելեն անխտիր՝ ինչ որ ճշմարիտ պատիւ մը կը բերէ ամէն անոնց որոնք յանձն առած են այդ ամենամեծ զոհողութիւններու և բազմադիմի յոգնութիւններու կարօտ հաստատութեան հսկել, այսինքն Հոգաբարձութեան և Խնամակալութեան։

Կեանքը իրապէս ըմբռնելու և ո՛չ թէ բնազդաբար ապրելու համար կ'արժէ երթալ այնտեղ։ Եթէ արդէն ընտիր դաստիարակութիւն մը կայ՝ այն ատեն փորձառութիւնն ալ միանալով արգահատութեան՝ ա՛լ աւելի կ'ազնուանայ մարդկային սիրտը։

Անհաւատ է հիւանդութիւնը, բայց երբ հարիւրաւոր հիւանդներ մանաւանդ ամէնքն ալ գրեթէ յեսին առիճաններու մէջ հոն դիմած՝ ամէնքն ալ կը տառապին իրենց ցաւին հետ ուսաման կեանքի և մահուան մէջ կը պայքարին, ո՜հ այդ կէտին մէջ ամէնէն աւելի ի յայտ կուգայ թէ մարդկային կարողութիւնը ինչե՞ր կը գործէ։ Ի՛նչ ազնիւ մտածումներ կը ներշնչէ Հիւանդանոցը դիտողի մը. անսովոր զգացումներու աշխարհ մը կը տարուի ան ուր կ'զգայ թէ կեանք ըսուածը սովորաբար ըմբռնուած միջինակ ընթացքը չէ, այլ կը տեսնէ թէ ի՛նչ օգուտներ կրրնայ ունենալ իր նմաններուն և ի՛նչ վսեմ պարտականութիւններ ունի կատարելիք։ Այն գորովալի և փափուկ հոգածութիւնն ու դարմանները որ ցոյց կուտան բժիշկները հանդէպ հիւանդներուն՝ ի՛նչ մեծ ազդեցութիւն կը ներգործէ անոնց վրայ. ցաւերնէն կիսովին կ'ամոքեն կարծես և ճշմարիտ է, որովհետեւ բարոյականն է որ ամէնէն աւելի կ'ազդէ ֆիզիքականին։ Բժշկութիւնը ինչպէս և դաստիարակութիւնը վեհագոյն բարիքներն են մարդկութեան և այս երկու կոչումներուն մէջն է ամէնէն աւելի բարիք գործելու և երջանկացնելու միջոցները։ Աւելցընենք հոս թէ մեր Հիւանդանոցի բժիշկներով կրնանք պարծենալ։ Կեանքեր կը փրկեն, սոսկալի հիւանդութիւններու հետ կը մարտնչին ու կը յաղթեն, և ամէն օր յարգանք կ'զգայ գիտութեան հանդէպ։

Ինչ որ բժիշկներուն խնամքներուն հետ սիրոյ անբաժան շղթայ մը կազմած է, այն ալ Մայրապետներու հոգածութիւնն է որոնք նուիրուած են հիւանդներուն։ Զուտին հանգիստ ոչ գիշեր ոչ ցերեկ, ճշմարիտ ուխտ մըն է իրենց կատարածը, և իրենց այդ հոգածութիւնը միանալով բժշկաց ճշմարիտ ջանքերուն՝ կը լրացնեն ու կը կատարելագործեն ամէն խնամք։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ — 125

ՔԱՍԿՔ

Ոսկիներու Ճամբուն Վրայ

ՎԷՊ

ՅԵՂԱՒԱՆ-ԸՆՑԱՆԵԱՆ ԿՆԱՆՔԷ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԲ.

Հասառուն առաջին վարկեանէն իսկ կշռեց արժանիքը Ամէլիի, որուն հետ քանի առաջ տանէր խօսակցութիւնը, նոյն համեմատութեամբ հիացումը կը կրկնապատկէր անոր չքնաղ առաւելութիւններուն հանդէպ։ Մտքովը բաղդատութիւնը կ'ընէր Նուարդի ու Ամէլիի ու այս վերջինը ո՛չ նուազ հաւասար կը գտնէր իր աղջկան, թէ՛ գեղեցկութեան, թէ՛ փափկանկատութեան և թէ՛ հարստութեան կողմէ։ Հիմա Հրաչեան կը վսեմնար աչքին, որ ասանկ հաղուագիւտ աղջկան մը կողմէ ուղղուած ամուսնական առաջարկը փոխանակ անմիջական կերպով ընդունելու, ակախ ձգած և իրեն դիմած էր խորհուրդ հարցնելու համար։ Մեծահարուստ մարդը՝ անոր բացակայութեանը իսկ պարզապէս պատկառիլ սկսած էր Հրաչեայէն՝ նկատելով զայն ճշմարտապէս լուրջ ու արժանիքի տէր երիտասարդ մը, որ ամէն հովէ չի տատանիր և այսչափ կատարելութիւններով օժտուած աղջկան մը հետ ամուսնանալու համար իսկ կը խորհի։ Այս պարագան Հրաչեան տասնապատիկ բարձրացնելով հանդերձ Սիմոն Պարգեւեանի աչքին, սկսաւ ոչ նուազ մտահոգութիւն պատճառել ասնոր թէ, արդեօք Նուարդի համար ի՞նչ գաղափար գոյացուցած է, և թէ ան երկուքէն ո՞րը պիտի նախընտրէ։

Տանուտէրը երեք աղջիկներուն հետ մտերմաբար խօսելով իսկ մտքովը կը խորհէր այս բաներուն վրայ և Ամէլիի վերջին ծայր համակրելով հանդերձ, զայն անպարտելի հակառակորդ մը կը նկատէր Նուարդին, կ'զգար որ ուշ կամ կանուխ փոթորիկ մը պիտի պայթէր անոնց երկուքին միջեւ, ու չէր կրնար վճռել թէ ո՞վ յաղթական պիտի ելլէր։ Ամէլի բացէ ի բաց ամուսնական առաջարկը ըրած էր Հրաչեայի որմէ վերջնական պատասխանի կ'սպասէր, մինչդեռ իրենք սքողուած ձեւերով իսկ բան մը յայտնած չէին երիտասարդին՝ Նուարդը անոր տալու մասին։ Այս ամուսնութիւնը սակայն մինակ իր մտադրութիւնն էր, ամուսինն ու աղջիկը բան չէին գիտեր այս առթիւ և կինը կարելի է հակառակեր ալ Նուարդը Հրաչեայի հետ ամուսնացընելու, հաղարաւոր առարկութիւններ ստեղծելով։ Ամէն պարագայի մէջ իր նախընտրած երիտասարդն էր Հրաչեան, որուն կատարելութիւններուն վրայ թէեւ կը հիանար, սակայն ալ աւելի մօտէն ճանչնալու համար կ'ըսպասէր անոր ներկայացուցած ամերիկեան առեւտրական տան գործառնութեան սկսելուն, որ երկար ժամանակի չէր կարօտեր։

Իրիկուան մօտ տիկին Պարգեւեան ու դերձակուհին ալ տուն վերադարձան և աւելորդ է ըսել թէ ամբողջ խօսակցութիւնը դարձաւ վաղակորոյս Գրիգոր Ադամեանի ու անոր սրտաճմլիկ նամակին շուրջ, զոր հասառուն անձամբ կարդաց առանձնաբար ու կեանքի երեւէլիներուն վրայ փիլիսոփայական խորհրդածութիւններ ընելէ ետք, յուսադրեց դերձակուհին ու աղջիկը, թէ, երբ Ադամեան իր Նիւ Եորքի հասցէն գրէ, դիւրին կ'ըլլայ առաջին առթիւ զայն իրենց քով բերել տալը։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԸ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ

(*) Յարգելի յօդուածագիրը Աւետարանական ըսելով Բողոքական ըսել կուզէ։ Ծ. Խ.

Տիրող կարգապահութիւնը, պաշտօնեաներու վարմունքը, վերջապէս այն անթուելի աշխատութիւնները որոնք միշտ գոյութիւն ունին՝ զորենական կեանքի մը գեղեցիկ պատկերը կը ներկայացնեն. և այսչափ հոգածութեանց և առաւելութեանց քով կը պզտիկնան թերութիւնները որոնք չատ անգամ խոչոր ացոյցով կը դիտուին։

ՖԼՕՐԱ Շ.

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ ՃԱԲՈՆԻ

ՇԻՆԹՈՅԱԿԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԲԱՑ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

ՍՐՏԱՃՄԼԻԿ ՏԵՍԱՐԱՆ

Ճաբոնական Առաջին Բանակին հետ գտնուած «Սբանցwars»ի մասնաւոր թղթակցին նամակով։

ՖԷՆՆ-ՀՈՒԱՆԿ-ՁԷՆԿ, Ցունիս 18

Քուրմը կեցաւ լերան վրայ երեսը ժողովուրդին դարձուցած։ Վեր բարձրացուցած ձեռքին մէջ կար նոճիի ճիւղ մը՝ ուրկէ վար կը կախուէին ճերմակ թուղթէ ժապաւէններ — խորհրդանշան հոգիին մաքրութեան։ Սկիզ, սկիզ, սկիզ աղաղակելով երեք անգամ, այդ ճիւղը երերցուց օդին մէջ վարը դաչտին երեսը իրենց գլուխները խոնարհեցնող բազմութեան վրայ։ Այս մաքրագործութեան պարզութիւնը, խուռնամբոխ հաւատացեալներուն լռութիւնը, տեսարանին գեղեցկութիւնը — այս ամէնը ահով և երկիւղածութեամբ կը լեցնէր թէ՛ օտարազգի հանդիսատեսը և թէ ընիկ երկրագուն։ Բախտը թոյլ տուած է ինծի ներկայ ըլլալու չատ մը կրօնական պաշտամունքներու ճակատամարտի դաշտին վրայ։ Սուտանի Անապատին մէջ զինուորներուն հետ մէկտեղ ծնրադրած եմ Օմտուրմանի մոխրագոյն պարիսպներուն դուրսի կողմը։ Լսած եմ գոհաբանական աղօթքներուն և երգերուն արձագանգելը Խարթումի մէջ, և Էֆտիմիթի ոմբակոծ մէկ բլուրին վրայ եռ ալ աղօթակից եղած եմ պաշարեալ պահակազօրքերուն։ Ասոնք այնպիսի յիշատակներ են որոնք երբեք չեն թառամիր։ Այս օրուան տեսարանին յիշատակն ալ պիտի չթառամի բնաւ, երբ ամբողջ բանակ մը ահա Մանչուրիոյ լեռներուն մէջ հաւաքուած է իր մեռեալներուն պատիւ ընելու համար։

Ո՛չ մէկ մարդկային ձեռակերտ տաճար կրնար ա՛նքան վեհ և այնքան երկնազգեցիկ ըլլալ քան ա՛յս հովիտը, որուն երկու ծայրերէն վեր կը ցցուին չուրջանակի բոսորագեղ բլուրներ, և վերէն երկնքին խոր կապոյտն ալ հիասքանչ պայծառութեամբ կը հովանաւորէ անոր վրայ։ Այս սրբութեան տաղաւարին պատերն էին ակնախտիղ չբոլագիծերը մտագոյն բլուրներու՝ նոճիներով զգեստաւորուած, և վայրահակ կողը Փիւնիկ Լերան, որուն ծոցին մէջ բոյն դրած են մատուռներ և գերեզմանական հողայատեր։ Ցաւէտ գերեզեցիկ հնօրեայ մարմարիոններ երբեք ա՛նքան փարթամ և չքնաղ չէին որքան սա՛ բնական գորգը, գորշ և կանանչ և ոսկերանգ, որ կը ձեւանայ դաշտէ, պուրակէ և գետէ, իրարու հետ հիւսուած։ Այս լայնարձակ յատակին վրայ կեցած էին զինուորները — ուրիշ հաղար կամ աւելի։ Ամէնքն ալ Ճաբոնի Երկրորդ Զօրաբաժինին մարդիկն էին։ Աջակողմը կը գտնուէին երեք զօրագունդ հետեւակ, մէկ զօրագունդ այրուձի՝ անոնց և թնդանօթաձիգներուն մէջտեղ՝ աչառակած իրենց ձիերուն վրայ, և ձախակողմը բռնած էին Ամրաչէն զինուորները և կառախումբի յատուկ Վաչտերը։ Խաքի (հողագոյն) համազգեստներու այս երկայն զիծերը գոգցես մաչած ոսկիէ չլինուած սահմանաքար մըն էին աղօթքի յատուկ պերճապայծառ փսիաթի մը վրայ, որ փռուած էր բարձունքին վրայ կանգնած խորանի մը առջեւ։

Բաւական հեռուն բարձրադիր դարատափի մը վրայ, դալարազարմ թաւուտի մը ստուերին մէջ, քուրմերը չինած էին իրենց սրբարանը — երկայնաձեւ չրջափակ մը՝ դրօշներով դրոշմուած։ Մուտքն էր երկու նիհար ծառերու ցողունէրէն ձեւացած դուռ մը՝ մէջտեղէն փայտեայ պահանգ մը, ուրկէ վար կը կախուէին երկու դրօշներ, —սպիտակ, կեդրոնը կարմիր արեւով— խորհրդանշան Ճաբոնական Կայսրութեան և Արեւ Դիցուհիին, որմէ սերած է Ճաբոնի վրայ տիրող Միքատօներուն երկայն չարքը։ Շրջափակին աջակողմեան ճակատին վրայ կը ծածանէր սեւ դրօշ մը և ձախակողմեան ճակատին վրայ դեղին դրոշ մը, որ կը խորհրդանիշէ յաղթութիւնը և դէպի հայրենիք վերադարձը։ Տեղ տեղ կային սպիտակ, կապոյտ, դեղին, սեւ և կարմիր դրօշներ։ Մէն մի գոյն իր նշանակութիւնը ունի, թէև տարբեր մեկնութիւններով։ Ոմանք կը պնդեն թէ այս նախնական գոյները կը ներկայացնեն հինգ տարրերը — հող, օդ, ջուր, կրակ և մահ։ Ուրիշներ կ'ըսեն թէ անոնք խորհրդանշաններն են չորս եղանակներուն և համազգից վախճանին։ Պնդողներ ալ կան թէ դեղինը կը նշանակէ հողը, կապոյտը արեւելքը, կարմիրը հարաւը, ճերմակը արեւմուտքը, և սեւը հիւսիսը։ Շատեր ալ կ'ենթադրեն թէ կապոյտը կը խորհրդանիշէ կեանքին սկզբնաւորութիւնը, կարմիրը բարօրութիւն, ճերմակը կատարելութիւն, դեղինը հողը, և սեւը մահ։ Ստոյգ է թէ նշանակութիւն մը ունին թէեւ, բայց Շինթոյի և Պուտտայի ծիսարանին չատ մը ուրիշ արարողութիւններուն նման, բուն նշանակութիւնը կորսուած է դարերու մըշուչին մէջ։ Շրջափակին ետեւը կայ ներքին սրբարանը, չորս ձողերէ կազմուած, որոնց վրայ չուաններով կախուած են ճերմակ թուղթէ նեղ ժապաւէններ «կոնէ»ի կոչուած, խորհրդանշան մաքրութեան և հանգստարան հանգուցեալ հոգիներուն համար։ Խորանը ճերմակ պաստառով ծածկուած սեղան մըն է որուն վրայ կը հանգչի հայելի մը — խորհրդանշան կատարելութեան, Պուտտայականներուն Շինկօն աղանդէն փոխառնուած։ Սեղանին երկու կողմը կայ հողէ աման մը, որուն մէջէն կը բարձրանան թղթեայ խոշոր ծաղիկներ — կարմիր, սպիտակ և կապոյտ, և խորանին առջեւ կայ ուրիշ փոքր սեղան մը յախճապակեայ սրուակով մը՝ որ վեր կը բռնէ նոճիի լայն ճիւղ մը, սպիտակ թուղթէ ժապաւէններով վարագուրուած։ Այս ներքին սրբարանին ետեւը կը բարձրանայ պարզ ճերմակ փայտէ սախտակ մը, որուն վրայ չինարէն նշանագրերով սա՛ վերտառութիւնը կայ. — «Ի յիշատակ հոգւոցն հանգուցելոց»։ Ճիշտ ասոր մօտը կայ փայտէ դոյլ մը, մէջն ալ փայտէ գաւազան մը՝ սպիտակ թուղթէ ժապաւէններով դրուագուած, աղօթքէն առաջ քաւութեան կամ ջուրի սրսկումի արարողութիւնը կատարելու համար, և քիչ մը անդին դէպի աջակողմ կայ փոքրիկ չրջափակ մը վարագոյրով ծածկուած, ուր նուէրները դետեղուած էին։ Ճերմակներով ծածկուած կողովներ և սակառներ զոհաբերական նուէրներով լեցուն՝ իբրեւ զովացում մեռեալներուն ուրուականներուն — դէզերով բոզկ, բրինձէ կարկանդակ, չիշերով գարեջուր, սրուակներով բրինձօղի, ձուկ և հաւ, — երկրին և ջուրերուն պտուղները։

Արարողութիւնը ըմբռնելու համար հարկ է քիչ մը խօսիլ Շինթոյականութեան վրայ։ Ուր որ ալ ըլլայ իր բուն երկիրը, տարակոյս չկայ թէ Շինթոյականութիւնը իր աճումով և զարգացումով հաւատարիմ մէկ արտադրութիւնն է Ճաբոնական հողին։ Բնապաշտութիւնը, որ Շինթօ վարդապետութեան որոշիչ մէկ մասն է, հաւանականաբար ժառանգութիւն է Այնուներէն, որոնք Ճաբոնի առջին բնակիչները եղած են, մինչ դիւցազուններուն և նախահայրերուն պաշտելութիւնը՝ Պուտտայականութեան նման՝ Հնդկաստանէն եկած է։ Շինթոյի Պանթէոնը բազմախուռն աստուածութիւններով լեցուն է. իւրաքանչիւր գետ, մէն մի լեռ, անձնիւր ծառ ունի իր դիքը կամ դիցուհին. և մէն մի նախահայր իրենց տեղերը ունին Շինթօյական աստուածպետութեան մէջ։ Այսու հանդերձ անունով միայն կրօնք է, որովհետեւ Քանուսքիները՝ կամ քուրմերը չուներ ո՛չ բարոյականի օրինագիրք և ոչ ալ վարդապետութիւն մը մարդուն ճակատագրին վրայ։ Բնական հակամիտութիւններուն և Միքատոյի պատգամներուն հնազանդ ըլլալէն զատ բարոյական պարտականութիւն չեն սովրեցներ։ Իրենց աղօթքները սոսկ պաղատանքներ են մեռեալներուն հոգիներուն ուղղուած, և իրենց քարոզները պարզ ուղերձներ են, մասամբ ներքողեան, մասամբ աղերսանք, ա՛յն պիսի հնաղարեան լեզուով մը, ուրկէց հասարակ ժողովուրդը բան մը չի հասկընար։ Մէկ խօսքով, Շինթօն ուրուականներու ստուերական պաշտամունք մըն է, զոհաբերական ծէսերով, և իր հաւատացեալներէն ուրիշ բան չի պահանջեր, եթէ ո՛չ այսինչ կամ այնինչ տաճարը այցելել տարեկան ա՛ս կամ նա՛ ժամին առթիւ։ Իր հաւատամքը կարելի է բազմադակել երկու խօսքով։— Հաւատալ մեռեալներուն չարունակուած գոյութեան—բայց յայտնի չէ թէ ուրախութեա՞ն թէ վշտի վիճակի մէջ—և հաւատալ Միքատոյին աստուածային ծագման և աստուածական իրաւունքին։ Իր ծիսարանը նշանաւոր է իր խիստ պարզութեամբը, իր քուրմերը չգեղ զգեստներ չեն հագներ, պաշտելութեան միակ մղիչ ոյժերն են հայելին, որ կատարելութիւն կը խորհրդանիշէ, և սպիտակ թուղթէ այն ժապաւէնները, որոնք մաքրութիւն կը նշանակեն։ Հակառակ ներշնչումի, բարոյական օրինագիրքի և մարդկային ճակատագրի վարդապետութեան բացակայութեան,—որոնք ամէն կրօնքի էական մասը կը կազմեն—, Շինթօն սակայն Ճաբոնի ազգային կրօնքն է, և իւրաքանչիւր Ճաբոնցի իր ծնած օրէն սկսեալ կը մտնէ Շինթոյական աստուածութեան մը պաշտպանութեան տակ։

Շեփորները հնչեցուցին ընդհանուր ողջոյնը, և բամբ պայթիւնները չառաջող փողերուն՝ կ'աղմկէին արեւափայլ օդը՝ որոտման մարող գոռումներուն նման, երբ վարը դաշտին մէջ համախմբուած Ճաբոնցի զինուորներուն ամբակուռ զանգուածը սկսաւ շարժիլ աղօթասացի երեւոյթով։ Արարողութիւնը սկսած էր։ Սրբարանին ձախակողմը չարուած էին Առաջին Բանակին սպաները—Մացունակա, Օքազիքի, Շիպուեա, և Քօտամա զօրավարները, իրենց գլուխը ունենալով երկրորդ զօրաբաժնին հրամանատար զօրավար Նիշի։ Այս խումբին մէջ էին օտար զինուորական կցորդները, պատուոյ տեղը բռնած էին անգլիացի զօրավար Սըր Համիլթըն և գնդապետ Հիմ։ Դիմացի կողմը կեցած էին երեք քուրմեր։ Սովորական ժամանակներու մէջ Բանուսքիները աչխարհականներէն չեն զանազանուիր, բայց այսօր հագած էին իրենց զոհաբերական զգեստները,— երկայն թոյլ վերարկուներ, լայն թեղանիքներով, մէջքերնին գօտեպինդ։ Իրենց գլուխներուն վրայ սև գտակներ կային, կարաինալի գտակի ձեւով, եռեւէն ալ ժապաւէններ կախուած։ Քրմապետը—փառաւոր երեւոյթներով մօրուաւոր ծերունի մը, որ աւելի հնդիկ քուրմի մը կը նմանէր քան Ճաբոնցի—, ուր մը կրէր թաւշագոյն պատեանով, և իր վերարկուին գոյնն էր կարմիր ուսև։ Իր օգնականներուն վերարկուները բոլորովին սև մետաքսէ էին, զոր կը կրէին կանոնական Խաքի կարճ բանթոլոններուն և զինուորական երկայն կօշիկներուն վրայէն, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ անոնք պարզ զինուորներ էին, և այս առթիւ միայն քրմական հեղինակութիւն մը ստանձնած էին։ Դէպի խորանը յառաջանալով քուրմերը կեցան սեղանին առջեւ, երեք անգամ ծափ զարկին, և ապա յարգական ձեւով կեցան ձեռնամած, խոնարհեցուցին իրենց գլուխները, և արտասանեցին մեռեալներուն ուղղեալ պաղատանքը։ Հրաւէր մը էր ասիկա հանգուցեալ հոգիներուն գալ նստիլ սպիտակ թուղթէ ժապաւէններուն վրայ։ Իրենց առջի տեղերը դառնալով, քուրմերէն մին խորանին առջեւի սեղանին վրայէն առաւ նոճիի ճիւղը։ Զայն վեր բարձրացընելով իր աջ ձեռքին մէջ, երերցուց զայն իր քուրմ պաշտօնակիցներուն, սպաներուն և կցորդներուն գլխուն վրայ, ինչպէս նաև քովնտի փոքրիկ չրջափակին մէջ պատրաստուած զոհերուն վրայ։ Յետոյ սրբարանին կողմը երթալով կեցաւ դարատափին ծայրը, երեք անգամ նոճին օդին մէջ ճօճելով վարի բազմութեան գլուխներուն վրայ։ Մաքրագործութիւնն էր ասա, որուն մէջ նոճին կամ մշտադալարը կը նշանակէ անկեղծութիւն։

Այնուհետեւ Քրմապետը մօտեցաւ խորանին, և խոնարհելով անոր առջեւ, իր կուրծքին վրայէն առաւ մագաղաթ մը՝ ուրկէց կարդաց սա՛ խօսքերը մրթմրթալով.—

«Ես, Հիրօքաճէ Շիմիզու, Շինթօ քուրմ, պատկառանքով կը խօսիմ հոգիներուն Տեղտկալ Ձիրօ Թաքումայի և միւս սպաներուն ու զինուորներուն որոնք մեռան Եալուի ճակատամարտին մէջ և այլուր, և կը հրաւիրեմ զանոնք մօտենալ այս խորանին զոր կանգնեցինք Թէյսէն Լերան ստորոտը, Ֆէնկ-Հուանկ Ձէնկի պարիսպներուն միւս կողմը։ Երբ բարեկամական կապերը խզուեցան, և ղէն ի ձեռին Ռուսներուն դէմ ելանք, դուք միացաք Երկրորդ Զօրաբաժնին, և առաջ քալեցիք Առաջին Բանակին հետ, գիտնալով թէ զոհաբերութեան և պարտաւորութեան ժամը հասած էր։ Արիաբար ժուժկալեցիք դժուարութեան և զրկումի, ծովու և ցամաքի վրայ, լերան վրայ և հովտին մէջ։ Բայց կռիւը հոն չվերջացաւ ձեզի համար։ Մայիսի առաջին օրը Եալու եկաք, ուր Թշնամին ունէր այն բոլոր առաւելութիւնները զորս Բնութիւնը շնորհած է այնպիսի դիրքի մը։ Հոս կռուեցաք ղարմանահրաշ արիութեամբ գնդակներու կարկուտին և սուլիներու փայլատակումին մէջ։ Ձեզմէ ոմանք ընտիր ծառայութիւններ մատուցին զինուորական հետաքննութիւններու, ճամբաներու և կամուրջներու շինութեան և փոխադրութեանց գործին մէջ։ Դուք ամէնքդ օժանդակեցիք ի գլուխ հանելու ա՛յն փայլուն յաղթութիւնը, որ փառք աւելցուց Ճաբոնի Կայսրութեան և անոր Բանակին համբաւին։ Հո՛ս Ֆէնկ-Հուանկ-Ձէնկի մէջ՝ նաբերդին մէջ փոքր ինչ պարապոյ ժամեր ունինք և կ'ուզենք ուրախ սրտով դարձեալ պատմել այդ ճակատամարտին պատմութիւնը և խօսիլ ապագային վրայ. բայց, ա՜ւաղ, դուք մեզմէ բաժնուած էք մահուան մութ քօղով։ Ա՜ւաղ։ Ձենք կրնար տեսնել ո՛չ ձեր քաջամարտիկ դէմքերը, ոչ ալ լսել ձեր զուարթաձայն ձայները։ Խորապէս կը զգանք այս բաժանումը—մենք որ եղբայրական փրով ձեզի հետ բաժնեցինք արշաւանքին դժուարութիւնները և զրկումները։ Վեհափառ Կայսրը, ձեր յաղթութեան վրայ հրճուելով, հաղորդեց իր երախտագիտութիւնը ձեր ծառայութեանց համար, ձեր հայրենակիցները կը ծափահարեն ձեր քաջութիւնը և հաւատարմութիւնը։ Ձեր արժանիքը աւելի բարձր է քան սա՛ Փիւնիկ լեռը։ Ձեր հոչակը աւելի պայծառ է քան Եալուի ջուրերը։ Աչխարհային պատիւէն աւելի բան մը չահեցաք դուք։ Ձեր հոգիները պիտի ըլլան ի սպառ այն աստուածներուն հետ որոնք կայսրութիւնը կը պաշտպանեն, և ձեր անունը պիտի փայփայուի իբրեւ օրինակ մը անկեղծ հաւատարմութեան ձեր Օգոստափառ Վեհապետին հանդէպ։ Ո՛վ կրնայ չյարգել այդ անունը։ Ո՛վ պիտի համարձակի անտես ընել ձեր ծառայութիւնները։ Այս զօրաբաժնին հրամատար Զօրավարը և մենք ալ կը բաղձանք մեր մեծարանքները մատուցանել ձեր անկեղծաւոր հոգիներուն այս հոգեհանգստեան պաշտամունքով, զոր կը կատարենք Եալուի ճակատամարտին յիսներորդ օրը, և սուրբ գինիներու ու կերակուրներու զոհաբերութեամբ։ Խոնարհաբար և պատկառանքով պաշտոն կը մատուցանենք ձեզի ձեր միւս ընկերակիցներուն հետ։ Կ'աղաչենք, ընդունեցէ՛ք մեր պաշտամունքը և խորանին վրայ զետեղուած պատարագները։»

Այս բանախօսութենէն վերջ Քրմապետը խորանին մօտը կեցաւ երեսը արեւելք դարձուցած, մինչ իր օգնականներէն մին զինուորի մը ձեռքէն կ'ընդունէր պատարագները։ Ասոնք մարդկային ուտեստի գլխաւոր նիւթերը կը ներկայացնեն — բրինձ, գինի, ձուկ, հաւ, բանջարեղէն, բնական քաղցրաւենի, ինչպէս պտուղ, արուեստական քաղցրաւենի, ինչպէս կարկանդակ, ջուր ու աղ։ Մէն մի պատարագ կը մնար փոքրիկ սեղանի մը վրայ, ճերմակ թուղթով ծածկուած, և յարգանքով կը մատուցուէր Քրմապետին, որ կը զետեղէր զայն խորանին վրայ։ Պահ մը ընդհատուեցաւ արարողութիւնը երբ զօրավար Նիշի զառիթափէն վար իջաւ դիմաւորելու արքայազուն Քունին իշխանը, որ այն միջոցին կը հասնէր, և որ գնաց կեցաւ իր տեղը՝ սպաներուն գլուխը։ Ն. Արքայական բարձրութեան կ'ուղեկցէին Սպայակոյտին պետ զօրավար Ֆուճի և գնդապետ Հաճինօ։ Վայրկեան մը վերջ, և Քրմապետին հրաւէրին վրայ, զօրավար Նիշի դէպ ի խորանը յառաջանալով ողջունեց, և մագաղաթ մը բանալով, կարդաց մեռեալներուն ուղղուած հետեւեալ ներբողականը.—

«Կը գումարուինք ա՛յս նուիրական վայրին մէջ, Ֆէնկ-Հուանկ-Ձէնկի պարիսպէն դուրս, յունիս 18ին, ՄէյՁիի 37րդ տարին, պատուելու յիշատակը քաջամարտիկ սպաներու և զինուորներու — թուով 114, որոնք կը վերաբերէին Երկրորդ Զօրաբաժնին և մեռան իրենց հարենիքին ծառայութեան միջոցին։ Դուք, ո՛վ քաջարի Ճաբոնցիներ, վերջին հրաժեշտ տուիք ձեր ընկեր երկրին մարտ 1ին, և մասնակցեցաք Բիու-Լիէն-Ձէնկի յիշատակելի յարձակման մայիս 1ին, հասնելով Եալուի եզերքը, զրկումներու և դժուարութիւններու դէմ։ Այս մեր առաջին ճակատամարտը սահմանուած էր աչխարհի աչքին առջեւ փորձի ենթարկելու մեր Բանակին արժանիքը և ազդելու մեր զինուորներուն ոգիին վրայ։ Ճաբոնցիին քաջութիւնը, ինչպէս կ'ըսէ առակը, երբեք չի դեղեւիր մինչեւ որ մահը տիրէ անոր։ Ամբողջ աչխարհ գիտէ թէ ինչպէս դիմացանք այս փորձին։ Մեր թշնամին ամրութիւնները, Բնութեան և Արուեստին ձեռքով զօրացած, դիւրաբեկ տեղի տուին մեզի։ Այսպէս բարձրացաւ Ճաբոնի փառքը, և ջրդեղեցաւ մեր զինուորներուն քաջարութիւնը։ Ձեզմէ չատերը ինկան այդ յիշատակելի օրուան մէջ։ Նոյն իսկ հիմա մեր միտքերուն առջեւ ունինք ձեր քաջագործութեան պատկերը։ Ոմանք մեռան յաղթող յառաջապահական մանր կռիւներուն մէջ, ոմանք զոհ ինկան հիւանդութեան, որ չի խնայեր արժանաւոր գործերուն իսկ։ Մեր սիրտերը կ'արիւնոտին յիշելով ձեր քաջագի և ազնուական արարքը։ Խաղաղութեամբ հանգչեցէ՛ք, ո՛վ թանկագին հոգիներ, որ կայսեր համար մեռաք։ Սփոփուեցէ՛ք սա՛ քաղցրիկ գիտակցութեամբ թէ ձեր պայծառ քաջագործութիւնները ոսկի տառերով պիտի դրոշմուին Ճաբոնի պատմութեան էջին վրայ, և թէ ձեր ինքնազոհութեան սքանչելի օրինակը պիտի փոխանցուի սերունդէ սերունդ։ Պատերազմի միջոցին մեր կացութիւնը անկարելի կ'ընէ յարմարագոյն պարտաստութիւնները ընելու այսպիսի տօնախմբութեան մը համար։ Փոքր են մեր պատարագները, բայց մեր դրուատիքը և շնորհապարտութիւնը կը մատուցանենք մեռեալներուն սրբազնասուրբ յիշատակին.»

Նորէն գոռացին որոտագոչ շեփորները, հովտին ծոցը լեցնելով «Փրկէ՛ Ճաբոնը» ազգային երգին հիացուցիչ երաժշտութեամբ, հրացանները չաչեցին զինուորական ողջոյն մատուցանելու համար, և ամբողջ Բանակը գերագրգռուեցաւ կեանքով և արիութեամբ։ Վերջացած էր։ Հրամատարութեամբ բարձրագոչ խօսքեր յաջորդեցին շեփորին չառաչիւններուն, և զինուորները իրենց որոյեալ տեղերը չարժեցան պահականոցներուն մէջ և պաշտպանութեան գիծերուն վրայ։ Նոյն պահուն սպաները խոնարհին վրայ կը զետեղէին յարգանքի հուսկ յետին տուրքը իրենց ընկերակիցներուն ուրուներուն։ Խորանին մօտ սեղանի մը վրայ կայն նոճիի չատ փոքրիկ ճիւղեր, որոնցմէ իւրաքանչիւրին կապուած էր սպիտակ թուղթէ ժապաւէն մը։ Զօրավար Նիշի առաջ քալեց, և այդ ճիւղերէն մին ընդունելով, ողջունեց խորանը և անոր վրայ դրաւ անկեղծութեան և մաքրութեան այս խորհրդանշանը։ Իշխան Քունին հետեւեցաւ միւս սպաներուն հետ, որոնց մէջ էին նաեւ օտարազգի զինուորական կցորդները, որոնցմէ իւրաքանչիւրը կարգաւ միեւնոյն տուրքը վճարեց ճակատամարտին մէջ ինկող Ճաբոնցի քաջերուն։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպական թերթերեն

Այս անգամ ա՛լ իրաւ է։ Նիուչուանկ, Մանչուրիոյ մեծ նաւահանգիստը, Շանկայի համապատասխանող ծաղկեալ քաղաքը, Դեղին ծովուն վրայ միջազգային վաճառականութեան առջեւ բացուած այս մեծ նաւահանգիստը, Ճաբոնցիներուն ձեռքը ինկած է հիմա։

Ռուսք Նիուչուանկը գրաւած էին 1900էն։ 60,000 բնակիչ ունի։ 150 հոգի միայն կը հաշուուին օտարհրապակները։ Դլխաւոր արտադրումն է ամէն տեսակ լուբիա։ 1902ին այդ նաւահանգստին միջոցաւ կատարուած վաճառականութեան ամբողջ արժէքը 181 միլիոն 341,250 ֆր. էր։ Վաճառականութեան 100ին 40ը Անգլիացւոց ձեռքն էր, նոյնքան մըն ալ Ճաբոնցիներուն։ Ռուսականը աննշան է գրեթէ։ Իրենք գրաւեցին նաւահանգիստը բայց չգտուեցան։

Քայբինկէն Նիուչուանկ հեռաւորութիւնը 17 մղոն է, իսկ մինչեւ Թաչիչաօ հաղիւ 10 մղոն։ Հինգ օրուան կռիւներէ վերջ Ճաբոնցիք քաղաքը մտան երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 5ին։ Ռուսք հապճեպով իրենց նահանջի սովորական ճամբան բռնեցին դարձեալ դէպ ի հիւսիս։ Երկու չաբաթէ ի վեր Ռուսք կարեւոր օգնական գունդեր ընդունած ըլլալով, քաղաքին մէջ գրեթէ անկարելի կը համարուէր Ճաբոնական գրաւումը։ Յուլիս 25ին կէս օրին առեւնները, ահռելի պայթումներ լսուեցան, և ահագին ծուխ մը տեսնուեցաւ Թաչիչաօի վրայ։ Կ'երեւի թէ Ռուսք քաղաքը կրակի առած էին պարպելէ առաջ։ Գրաւման գիշերը Նիուչուանկ սոսկալի տեսարան մը կը պարզէր։ Բոլոր խանութները գոցուած էին։ Բոլոր ռուս տունները լքուած էին։ Վերջապէս յուլիս 26ին ժամը 5ին Ճաբոնական բանակին առաջին լրտեսները երեւցան քաղաքին մէջ, և ուղղակի ռուս կառավարչին պաշտօնատունը գացին։ Ռուս դրօշը վար առին և անոր տեղը պարզեցին Ճաբոնի դրօշը։ Հետզհետէ հասան Ճաբոնցի զինուորները։

Թաչիչաօի շրջակայքը մղուած կռիւներուն մէջ հանրածանօթ զօրավար Սթաքէլպերկի ճակատամարտին առաջին գիծին վրայ էր. զինուորներուն անձամբ ինք կ'առաջնորդէր։ Ռուս սպաները զիրար կը գերազանցէին, բայց դժբախտութիւնը միշտ ետ կը մղէր զիրենք։ Հոս ալ ետ քչուեցան։ Տակաւին Ճաբոնցիները ետ մղելու բարեբախտութիւնը չունեցաւ ռուսական բանակը։ Ռուսիոյ զինուորական և վարչային միտքերուն մէջ մեծ վհատութիւն սկսած են ձգել այս յաջորդական նահանջները, այս կռիւները, որոնք միշտ առանց յաղթութեան կը վերջանան Ռուսերուն համար։ Քուրոքաթքինը պաշտօնակ ընելու զրոյցները չատած են Բեթերսպուրկի մէջ։

Նիուչուանկի գրաւման լուրին օրն իսկ, հրոյ ճարակ եղաւ արկածով Բեթերսպուրկի պարաններու և հեռագրական ընդհոդվեայ թելերու մեծ գործարանը, որ պատերազմական և ծովային նախարարութեանց ապպարանքները կը կատարէր։ Նիւթական վնասը երեք միլիոն բուպլիէն աւելի է։

Թաչիչաօի կռիւներուն մէջ Ռուսք մինչեւ հարիւր թնդանօթ կը գործածէին, բայց այս ամէնը օգուտ մը չը-բրաւ։ Ճաբոնցիք իրենց Նաբոլէոնեան ձեւով ուղղակի յարձակումներով ի դերեւ կը հանէին ռուսական խիզախութիւնները։ Զարմանք կը պատճառէ Ճաբոնի հեծելազօրքին արիութիւնը, որմէ բան մը չէր սպասուեր պատերազմին սկիզբը։ Մէն մի հեծեալ Ճաբոնցի ապարանջանի ձեւով կոմնացոյց մը ունի, ինչպէս նաեւ զինուորական հեռադիտակ մը, ուսընդանութի կախած։

Ճաբոնական բոլոր այս յաջողութիւններուն մէջ Վլատիվոսթոքի ռուս նաւատորմիղն է միայն որ քիչ մը պաղջուր կը լեցնէ։ Ո՞ւր է, ինչ կ'ընէ, մարդ բան մը չի գիտեր տուգիլ։ Ճաբոնական ծովեզերքներուն երկայնքը մանր կուգայ, և ոմբակոծում կը սպառնայ։

Տես Խաչիկ Խաչատուրեանի պարի ծանուցումը Զորրորդ էջը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Մ. ԲԼԷՎԷԻ ՄԱՀԸ

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ, 29 յուլիս.—Ռուսական ներքին գործոց նախարար Մ. Բլէվէ եբէկ մեռաւ։

ՎԻԵՆՆԱ. — Աւստրեւնգարեան կառավարութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնեց Ռուսիոյ, Մ. Բլէվէի մահուան առթիւ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Էտուարտ թագաւոր ցաւակցութիւն յայտնեց Զարին ,ռուս նախարարին մահուան առթիւ։ Զարը շատ սիրալիր հեռագրով մը շնորհակալութիւն յայտնեց։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ. 30. — Կառավարական պաշտօնաթերթը հրատարակուեցաւ սեւ չրջանակով։ Մ. Բլէվէի նուիրուած յօդուածով մը հանգուցեալին գովեստը կ'ընէ։

— Հոգեհանգիստներ կատարուեցան եկեղեցիներուն մէջ։

ԲԱՐԻԶ. — Բոլոր թերթերը տրտմութիւն կը յայտնեն ռուս նախարարին մահուան վրայ, որ կը պատահի երկրին այս կացութեան միջոցին։

ԶՕՐԱՔԱՐԱՆ ԵՒ ՓԱՏԱԳՈՒ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ԴԷՄ ՃԱԲՈՆԱԿԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ԱՆԿՈՒՄԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ

ԲԷՇԹԱ, 30 յուլիս. — Բորթ Արթուրի դէմ ծրագրուած ճաբոնական յարձակումը սկսաւ։ Մարէշալ Օեամա ցամաքէն կը յարձակի, սեղմելով իր պաշարման չրջանակը։ Թոկօ ծովակալ ծովէն կը ոմբակոծէ քաղաքը։ Ճակատամարտը երեք օրէ ի վեր կը չարունակուի։ Քաղաքին անկումը անմիջական է։ Կ'ըսուի թէ 11,000 ճաբոնցիք ինկած են պատերազմի դաշտին վրայ։

ԹՈՔԻՕ.—Ճաբոնական մեծ սպայակոյտը յայտարարեց թէ վերջին երեք չաբթէն ի վեր 5 սպայ սպաննուած և 41 վիրաւորուած են Բորթ Արթուրի առջեւ։ Պաշարման սկիզբէն ի վեր, պաշտօնական այս յայտարարութիւնը հետեւցնել կուտայ թէ բերդաքաղաքին չորրդ ծանր և արիւնահեղ կռիւ մը կը մղուի։

—Ռիւթէր կըսէ թէ Վլատիվոսթոքի նաւաթաժինը այսօր կէսօրին անցաւ Ցուկարուի նեղուցէն, Վլատիվոսթոքի ուղղութեամբ։

— Սխալ է այն լուրը թէ Ճաբոնցիք գրաւած են Բորթ Արթուրը։ Ցարձակումը սկսած է և արդիւնքին կը սպասուի։

ԲԵԹԵՐՊՈՒՐԳ. — Ռուս սպայակոյտը երեւակայական կը հոչակէ անգլիական թերթերու լուրը թէ Բորթ Արթուր ինկած է։ Կ'ըսեն թէ քաղաքը դեռ պիտի կրնայ դիմադրել։

ՊԵՐԼԻՆ.— Նիուչուանկէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, երկու օրէ ի վեր ճակատամարտ մը տեղի կունենայ Լիաօեանկի և Մուքտէնի միջեւ։ Զօր. Քուրոքի փորձեց չրջապատել Քուրոքաթքինի գրաւած դիրքերը։

ԼՈՆՏՈՆ. — Զօր. Քուրոքաթքին Լիաօեանկի հարաւակողմը զօրք կը համախմբէ։

ԲԱՐԻԶ. — Հավասի գործակալութիւնը Լիաօեանկէ հետեւեալը կստանայ յուլիս 27 թիւով.—Թաչիչաոյի առջեւ յուլիս 27ին տեղի ունեցած ճակատամարտին ատեն արձակուած ռումբերը անհամար են։ Ճաբոնական վեց հրետանիներ լռութեան մատնուեցան։ Զինուցիք կը հաւատացնեն թէ Ճաբոնական կորուստները 10,000(.)ը կ'անցնին։

—Կը հերքուի այն լուրը թէ Քուրոքաթքին վիրաւորուած է այս կռիւին մէջ։

ԲՐՈՆՇԹԱՏ. — Քրանդդատի բերդերուն յոթելեանի հանդէսը յետաձգուեցաւ։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ. — Նայք Քոմանցը չոգենաւին աչքերը խնդրեցին կառավարութենէն խիստ բողոքագիր մը ուղղել Ռուսիոյ դէմ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Վլատիվոսթոքի ռուս նաւաբաժինը բռնեց գերմանական Աուպիա չոգենաւը և զայն տարաւ նաւահանգիստ։ Կը ծանուցուի թէ չոգենաւը 1200 տակառաչափ երկաթուղիէ կազմած և 20,500 պարկ ալիւր ունէր, ճարտական նաւահանգիստի մը համար։

ՎԻԵՆՆԱ.— Թաքուչանի ճարտական բանակը անցեալ ուրբաթ օր Եանչինկի մէջ տեղի ունեցած ճակատամարտին ատեն մեծ քայքայիւն ցոյց տուաւ։ Այս պատերազմին համար մանրամասնութիւն չկայ։

ԲԱՐԻԶ.— Մուքտենէ կը հեռագրուի թէ շատ մը ճարտական զօրքեր Զինաստի տարազ հագնելով երբ կը քննէին ու կը խուզարկէին մօտակայ բարձր բլուրները և ռուսաց շարժումներուն մասին տեղեկութիւններ կուտային ճարտնցիներուն, հանդիպեցան ռուս զօրախումբի մը որ հոնկէց կանցնէր։ Փոխադարձ հրացանաձգութիւններ եղան և ճարտնցիք յաջողեցան փախչիլ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Զօր. Քուրոբաթքին կը հեռագրէ Զարին. — Խուանսիկի ձորէն առաջացող ճարտական երկու զօրագունդերը ռուսաց սաստիկ կրակին առջեւ ստիպուեցան ետ քաշուիլ։ Ամսոյս 27ին ճարտական հետազօտիչները ինկան Մատիա-Բուն ծայի մօտ ծուղակի մը մէջ և ունեցան 12 սպանեալ, 20 վիրաւոր և 12 գերի։

— Այս շաբթու Ծ. Արեւելքի երթալիք զօրաբաժինը իրեն հետ պիտի տանի նաեւ 350 թնդանօթ, զոր ուզած էր զօր. Քուրոբաթքին։

ԼՈՆՏՈՆ. — Վէյ Հայ Վէյէ կը հեռագրուի թէ անգլիական Լէվիթաթոն յածանաւը ժայռի մը զարնուելով, մեծ ծակ մը բացուած է կողին վրայ։ Յածանաւը մինչեւ Հոնկ Քոնկ պիտի տարուի նորոգուելու համար։ Լէվիթաթոն 14,000 թոնս տարողութիւն ունի, առաջնակարգ զրահապատ յածանաւ մըն է և չինուած է 1901ին։

— Զինաստան մերժեց ճարտնի պահանջումը Նիուչուանկի մէջ մաքսատուրքերու գանձման մասին։

* * *

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, 29 յուլիս.—Մուքտենէն կը հեռագրեն ռուս գործակալութեան.— «Ինքէուէն (Նիուչուանկի նաւահանգիստը) եկողները կը պատմեն թէ ռուս զինուորները յուլիս 25ի առտուն հեռացան քաղաքէն և ճարտնցիք նոյն օրը, կէս օրէն ետքը, գրաւեցին քաղաքը»։

ԹՈՒԻՕ. — Զօր. Օքու կը տեղեկագրէ թէ, Թաչիչաոյի ճակատամարտին ատեն գերի ինկած ռուս սպաներու ըսածին նայելով, զօր. Քուրոբաթքին մանակցած է վերջին ճակատամարտներուն, որոնց մէջ Սախարով և Քոնրատովիչ զօրավարները վիրաւորուեցան։ Ռուսաց կորուստն է 2000 և ճարտնցիներուինը 1000։

ԼՈՆՏՈՆ. — Զիֆուէն կը հեռագրեն թէ յուլիս 26ին ռուսական չորս թորփիլանաւածներ փորձեցին դուրս ելլել Բորթ Արթուրէն, սակայն ճարտական թորփիլանաւերը յարձակեցան և 2 ժամուան ճակատամարտէ մը ետքը, ռուսական թորփիլանաւածները ընկրկուեցան։

— Զօր. Քուրոբաթքին նկատելով որ վճռական ճակատամարտներու ժամանակը մօտեցած է, որոշեց Հայ-Զէնկն ալ թողուլ արեւելքէն և հարաւէն յառաջացող Օքուի բանակին, և ամբողջ ուժովը Լիաօեանկ քաշուելով թշնամիին սպասել։

— Մ. Նահանգաց Արտաքին գործոց նախարար Մր. Հէյ Մեծ Տէրութեանց ուղղեալ յիշատակագիր մը կը պատրաստէ, պատերազմական արգիլեալ նիւթերու նկատմամբ իր կառավարութեան տեսութիւնները պարզելով։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Հաղորդակցութեանց նախարար իշխան Խիլքով Ծ. Արեւելք ուղեւորեցաւ, Պայքալ լճին չուշի երկաթուղիին չինութիւնները փութացնելու համար։

ԲԱՐԻԶ. — Ֆրանսայի ծովային նախարարը հրամաններ տուաւ՝ քանի մը մարտանաւեր Ծ. Արեւելք ղրկելու համար։ Պատերազմական նախարարն ալ միջոցներ ձեռք առաւ, որպէս զի Զին ղրկուած Թոնքինի զինուորներուն տեղ քանի մը վաշտեր պատրաստ ըլլան։ Հնդկաչինի կուսակալը ուղեւորութիւն մը պիտի կատարէ քննելու համար թէ Ֆրանսական այդ գաղթավայրին մէջ յարձակմանց դէմ պաշտպանողական ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնելու է։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽԶՈՒԱԾ

ԲԱՐԻԶ, 30 յուլիս. — Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց յարաբերութիւնները խզել Վատիկանի հետ։ Այս առթիւ, արտաքին գործոց նախարար Մ. Տէլքասէ Բարիզի պապական նուիրակին ծանուցագիր մը ղրկեց, յայտարարելով որ, յարաբերութեանց խզման հետեւանքով Բարիզի մէջ իր պաշտօնը վերջացած է և անպատակ կը մնայ։

ՀՌՈՄ. — Դիւանագիտական յարաբերութեանց խզման պատճառաւ, Վատիկանի մօտ ֆրանսական գործակատար Մ. Տը-քուրսել Բարիզ մեկնեցաւ։ Գործակատարը մեկնելէն առաջ Մէրի Տէլ Վալ կարտինալին տեղեկացուց Ֆրանսայի որոշումը։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

30 Յուլիս 1904

Ֆրանս. 3% Français)	97	67
Բէյի (Tab. Turcs)	376	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	86	—
Երկաթուղի (Lots Turcs)	121	—
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	566	—
Թրանսվալ (Transvaal)	94	—

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը շաբաթ օր կայս. Պալատ գնաց։

— Ն. Սրբազնութիւն երէկ Բերա իր բնակարանը մնաց և զբաղեցաւ զանազան գրութիւններով։

Տ. ՄՈՒՇԵՂ Ծ. Վ. այսօր իր ծննդավայրը Արսլանպէկ կը մեկնի, ուր մէկ ամիսի չափ պիտի կենայ։

ՊԱՆՏՐՄԱՅԻ վարժարաններուն տարեկան հարցաքննութիւնները տեղի ունեցան նախագահութեամբ Տ. Թաթուլ Ծ. Վ.ի։ Այս օրեր Պուրսայէն Պանտրմա հասաւ նաև Դպրեվանքի միաբաններէն Տ. Եղիշէ վրդ. Խաչերեան։

ԹԵՐԹԻՍ մեքենավարը, Օնիկ աղա Ճէզվէճեան, երախտագիտութեամբ չնորհակալութիւնը կը յայտնէ Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան, Տնօրէնութեան և բժշկական մարմնոյն, որոնց բարեհաճութեան շնորհիւ անմոռանալի ասպնջականութիւն մը վայելած է՝ նոյն հաստատութեան մէջ, և կատարելապէս բժշկուած է իր մէկ ծանր հիւանդութենէն։ Այս առթիւ չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ նորընտիր Տնօրէն Համամճեան էֆ.ի հիւանդանոցին մէջ ներմուծած բարենորոգումներն ու խիստ կարգապահութիւնը։

ԲԱՂԱՌ. Անասնաբուժական բարձրագոյն վարժարանին այս տարուան շրջանաւարտներուն մէջ կան նաեւ երկու հայեր, Արմենակ Տայեան և Գարեգին Արսէնեան էֆէնտիները։

ՍԿԻԻՏԱՐԻ ճեմարան վարժարանին Կրթական Մասնախումբը երէկ, Մինրան էֆ. Արծրունիի մահուան առթիւ, ի նշան սգոյ նիստը փակեց, քահանայի մը կողմէ Հոգւոյն Սրբոյ չնորհով արժանաւոր ըլլայ ընտրութիւնը։

Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ որ քննէլէ ետք քուէարկումը 5 ընտրելեաց ցանկը պիտի մատուցանէ Սինոդին, որպէս զի վերջնական ընտրութիւնը կատարէ։

ՆՈՒԼԸ-ԳԱՖԹՕՔԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Նուլը-Գաբուի եկեղեցիին կից պարտէզը որ ուրիշ կիրակիներ իբր զբօսավայր կը ծառայէր տեղացիներուն, երէկ հանդիսավայրը եղած էր Խորէնեան—Վառվառեան վարժարաններուն տարեկան հանդէսին։

Ժամը 3ին արդէն բազմութիւն մը, մեծ մասամբ գեղեցիկ սեռէն, լեցուած էր պարտէզին մէջ, որ այս առթիւ շքեղապէս գեղազարդուած էր աշակերտուհիներուն ձեռագործներովը և գորգերով, զոր բարեսիրաբար տրամադրելի ըրած էին Աբրահամ Պօյաճեան և Արշամ Իսավէրտեան էֆ.ները։ Բեմը, շատ սիրուն և ճաշակուոր կերպով զարդարած էր Կրթ. Մասնախումբին ժրաջան անդամներէն Հայկ էֆ. Աճէմեան։ Բեմին ճակատը զետեղուած էր Կայս. Թուղրան, շրջանակուած օսմ. դրօշներով։

Հանդէսին կը նախագահէր Թաղին քարոզիչ Տ. Տաճատ Ծ. Վրդ.։ Ներկայ էին նաև Տ. Վահան Ծ. Վ. Յակոբեան, Հարեր էնագէտ Տիմիթրիոս Զուլագիսէս էֆ., Թաղին Դոմիսէր էֆ.ն, Թերթիս Արտօնատէր Յովհաննէս Ֆ. Գայսէրեան, տեղւոյն Թաղ. Խորհրդոյ անդամները, Միհրան Տէօրմէճեան, Գումգաբուի Դուրսի Թաղ. Խորհուրդէն Յովհաննէս Աղնաւորեան, Սարգիս Գօյնենան և Պետրոս Թաքուորեան էֆէնտիները, մամլոյ ներկայացուցիչներ, ուսուցիչներ և այլն։

Հանդէսը սկսաւ Համիտիէ քայլերգով, զոր դաշնակի վրայ նուագեց դաշնակահար Վռամ էֆ. Ֆասուլեաճեան և զոր ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին։ Ու յաջորդաբար սկսան ճառեր, տրամախօսութիւններ արտասանութիւններ, թէ՝ նախակրթարանի և թէ մանկապարտէզի աշակերտներուն կողմէ։ Ասոնց մէջ մասնաւորաբար յիշատակելի են Պ. Սեփոն Բիւզանդեանի Թէմպէլ Զօնուգը, մանկապարտէզի բաժնէն՝ փոքրիկն Օր. Շեհրիզանդ Թէկանեանի սիրուն մէկ ոտանաւորը և Օր. Հ. Մուրատեան, որ ծաղկեվաճառուհիի կատարեալ թիպ մըն էր իր հմարձակ շարժուձեւերովը։ Օր. Մինէ-վէր Նազարէթեանի մէկ ճառը դպրոցին առաւելութիւնները թուող, վեց տղոց կողմէ յայտնապէս ներկայացուած և Գառնիկ էֆ. Սուճեանի պատրաստած կեսարացիական զուարթ տրամախօսութիւն մը, և տակաւին շատ մը սիրուն երգեր որոնց միջոց կ'ընկերանային Մ. Լէֆթէրիի կողմէ տրամադրելի եղած փչնչակով և սրինգով, զոր վարժարանին ուսուցիչներէն Պետրոս էֆ. Երէցեան կը նուագէր յաջողապէս։

Մանկապարտէզի ճիւղը և խաղերը շատ սիրուն ու յաջող էին և գնահատուեցան Մանկապարտիզպանուհի Օր. Գարակէօզեանի ջանքերը։

Վարժարանին ծերունազարդ տնօրէնը Մկրտիչ էֆ. Կիւմիւչեան, կարդաց տեղեկագիրը, որուն մէջ կը յայտնուէր թէ՝ մանկապարտէզը ունի 50 մանուկ և նախակրթարանը 23 աղջիկ 44 մանչ, ընդամէնը 117 հոգի։ Ինը պաշտօնեայ ունի և 1385 ղշ.ի պիւտճէ մը, որուն 200 ղշ.ը թաղականէն, 864 ղրշ.ը թաղային անտուկէն և մնացեալը գանձանակէ կը գոյանայ։ Շնորհակալութիւն յայտնեց Թաղ. Խորհուրդին, Կրթ. մասնախումբին որոնք ամէն ջանք չեն խնայեր վարժարանին յառաջդիմութեան համար։ Տեղեկագրին մէջ մասնաւոր յիշատակութեան արժանացաւ բարձր. կարգէն Պ. Վահրամ Յովհաննէսեան որ ամբողջ տարեշրջանին առաջին հանդիսացած էր։

Հանդէսը վերջացաւ քարոզիչ Տ. Տաճատ վրդ.ի կարճ բանախօսութիւնով, ուր մէկ կողմէ պարզելով նուագը Դաբուցիներուն կրթասիրութիւնը, միւս կողմէ ցաւ յայտնեց որ անոնք պղտիկ հասակէն կը հանեն իրենց տղաքը և 5 ղրշ. շաբաթականով գործի կը դնեն և ասիկայ այնպիսի հայրերու կողմէ որոնք ամէն իրիկուն գինետունէ գինետուն հինգ ղուրուշներ կը ծախսեն։ Դարձեալ չեշտեց վարժարանին նորոգութեան պէտքը և յայտնեց թէ Կայս. բարեհամ Իրատէի մը համաձայն պիտի փլցուի պարիսպն այն մասը որ վարժարանին վրայ կը հակէր և վտանգ մըն էր անոր։ Այս առթիւ ջերմագին մաղթանքներ ըրաւ Վեհ. Կայսեր համար։

*** «Մանդումէ»ի Արտօնատէրը 30 հատ Աչխ. Շարական նէրիրեց վարժարանին յառաջադէմ աշակերտներուն։

*** Մանկապարտէզի փոքրիկներուն չաքար բաժնուեցաւ։

*** Հանդիսէին ներկայացուցիչներ եղան հրաւիրեալներուն։

*** Հանդիսին կարգապահութիւնն ու սարքումը անքննադատելի էին և այս առթիւ շնորհաւորութեան արժանի են Կրթ. մասնախումբին ժրաջան և անձնուէր անդամները, որոնք են, Տեարք, Արտաշ Զիլճեան, Հայկ Գալէնտէրեան, Օնիկ Զալուքճեան, Հայկ Աճէմեան, Վիչէն Գալֆեան, Եղիշէ Փափազեան, Մարտիկ Զիլէքճեան և Ստեփան Մինասեան։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Կիւմիւլճինէ սանճաղը մուհասէպէճիլիկնէ՝ Թէքֆուրտաղը մուհասէպէճ ճիսի իզզ. Շաքիր էֆէնտի,

Թէքֆուրտաղը մուհասէպէճիլիկնէ՝ Պոլսու մուհասէպէճիի սապէդ սատտ. Միրաթ էֆ. Թային գրլըմբշ տոր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ԲՐՕԹԷՍԹՈՒՆ ՇԱՀՈՒԵՐԸ.— Ցայտնի է թէ Անատոլուի մէջ բազմաթիւ վաճառականներ կան որոնց դրամագլուխն ու վարկը սահմանաւորուած չըլլալով, 3, 5 և 10 ոսկինոց փոխգիրներով և առեւտրական մուրհակներով կը կատարեն իրենց գործառնութիւնները։ Այս փոխգրերէն շատերը կարգ մը ճիրօներու ենթարկուած, կը հասնին վերջինի մը ձեռքը, որ, փոխգրին մերժման կամ չվճարուելուն պարագային բրօթէսթօ կ'ընէ, իր իրաւունքը չկորսնցնելու համար։ Բայց վերջերս բրօթէսթոյի ծախքերը կրկնապատկուած ըլլալով, փոխգիր ունեցողները մերժման պարագային պարտական կ'ըլլային կամ՝ կորսնցնել ամբողջ իրաւունքը կամ սնոր մօտ ծախք մը ընել։ Մինչ ըստ օրինի բրօթէսթոյի ծախքերը 25 ղրշ. էին 50 ղրշ.ի բարձրացան. ասոր վրայ աւելցնելով խատէմէի, դրոշմատուրքի ծախքերը, կ'ըլլայ 74¾ ղրշ.։ Վերջերս, կանոն դրուած ըլլալով որ բրօթէսթոյին պատճէնը քաշուի, այսպէսով ծախքերը բարձրացան 149½ ղրշ.ի, գումար մը որ մերժման պարագային կրկնապատկուելով կը հասնի 299 ղրշ. ոսկեդրամի։ Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակը, նկատելով որ այս ծանր ծախքերը վաճառականութեան մեծ կը հասցնեն, որոշեց Առեւտրական և Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարարութեան հաւանութեան ենթարկել փոխգրի բրօթէսթօներուն ծախքերուն մասին հետեւեալ սակացոյցը, մէջը ըլլալով խատէմէի և փուլի ծախքերը.— Մինչեւ 50 ոսկինոց փոխգրերուն համար 25 ղրշ.։ 50էն մինչեւ 100 ոսկի 50 ղշ. և 100էն աւելին՝ 75 ղրշ.։ Բրօթէսթոյի բնագրին իւրաքանչիւր օրինակին համար 10 ղրշ.։ ստիպողական չըլլալու պայմանաւ, այլ կամաւոր՝ երբ գործի տէրերը ուզեն։

ՕՍՄ. ԲԱՆԱԿ.— Կամրջաչէն զօրաց յատուկ գործիքներ և կազմածներ ապպրուած էին Գերմանիա։ Սպարապետութեան եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ատոնց առաջին մասը ճամբայ հանուած է Պոլիս։

—Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Բումէլիի նահանգներուն մէջ հեծեալ ոստիկանաղօրաց երեք վաշտեր պիտի կազմակերպուին։

ՏԵՂԱԿԱՆ ՅՈՐԵՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱԼԻՒՐՆԵՐԸ.— Օտար աւրուած ալիւրներ և խառնուրդ յորեններ Թուրքիա մուտ չգտնելու համար, մաքսային իշխանութիւնք խիստ քննութեան մը կենթարկեն ժամանումները։ Այսպէսով վերջ գտած է առողջութեան վնասակար ալիւրներու ներածութիւնը։ Արմտիքի կարգ մը վաճառականներ վերջերս խնդրագիր մը մատուցին Առեւտրական Սենեակին և անոր ուշադրութիւնը հրաւիրեցին սա պարագային վրայ թէ, այդ քննութիւնները չգործադրուին Պոլսոյ ջաղացքներէն կայս. նաւահանգիստներու դրկուած ալիւրներուն համար, քանի որ այդ բանը վնասակար է օսմ. վաճառականութեան և երկրագործութեան։ Ցայտնի է թէ Թուրքիոյ գործարանները մեծաքանակ կալիւքեն չեն պարունակեր իրենց մէջ։ Սակայն այս տարրը անուղղելի հետ կապ չունի և միայն հացին ուռենալուն կը նպաստէ։ Փափուկ տամոքներու զբաղման խնդիր մըն է ան, քանի որ տեղական ցորենները անոնցմէ տարրերով կատարեալ են. և գիւղացին որ վարժուած է եգիպտացորենէ և ուրիշ արմտիքներէ պարաստուած դժուարամարս հացերուն, մեծ ախորժով պիտի ուտէ քիչ կալիւքեն պարունակող տեղական ալիւրի հացերը։ Այս առթիւ, Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակը, Առեւտրական նախարարութեան դիմեց, որպէսզի գրէ մաքսային իշխանութեան քննութենէ չանցընել Պոլսէն դաւառները դրկուած տեղական ալիւրները, քննութիւն մը որ Թուրքիոյ ցորեններուն սպառման կը վնասէ։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Ճարտարագէտ Մ. Վալտրի Գոնեա գնաց, Գոնեա-Էրէյլի գիծին կայարաններուն չինութիւնները աչքէ անցընելու։

ԽՌՈՎԱՐԱՐ.— Պոլսոյ եղեռնագատ առեանը մահուան դատապարտեց Լիբանանի բնակիչներէն խռովարար կազմուրին, որ Երուսաղէմի կառավարչութեան մէջ պաշտօնավարած արդէն կարգ մը պատրուակներով Բարիզ փախած էր։ Ցիշեալը ղրկուեցաւ քաղաքային իրաւունքներէ և ստացուածքները գրաւուեցան։

ԹՈՒՐԲԻՆ ԵՒ ՀԱՊԵՇԻՍՏԱՆ.— Վեհ. Սուլթանին կողմէ Մենելիք կայսեր նուէրներ տանող Հապէշ պատուիրակները, կայս. Թիկնապահ Սատրդ Էլմուայէտ փաշա և հազարապետ Թալիպ պէյ, ինչպէս գրեցինք, Պոլիս ժամանեցին և ուղղակի Կայս. Պալատ գացին Նէկիւսին բարեկամական յարգանքները մատուցանելու։ Պատուիրակութիւնը 10 օր մնաց Հապէշական մայրաքաղաքը՝ Ատիս-Ապապա, շքեղայարդար տան մը մէջ, զոր Նէկիւսը տրամադրելի ըրած էր։ Իրենց հոն հասնելուն յաջորդ օրը կայս. պատուիրակները Մենելիք կայսեր ներկայացան, երբ, Հապէշ Վեհապետը խընդրեց իր բարեկամական զգացումները և ղրկուած նուէրներուն համար չնորհակալութիւնները յայտնել Վեհ. Սուլթանին։ Հապէշական բարձր պաշտօնատարներ հիւրամեծար կարգուած էին պատուիրակներուն։ Մեկնումին նախորդ օրը Վեհ. Նէկիւսը դարձեալ ընդունեց օսմանցիները, և Կնիֆ Սողոմոնի պատուանշանին Ա. կարգը տուաւ Սատրդ փաշայի, Բ. կարգը Թալիպ պէյի, և Դ. կարգը հարիւրապետ Եէսին պէյի, որ կ'ընկերանար պատուիրակութեան։ Նաեւ նուիրեց ականաւոր զարդ վահաններ և թուրեր, հապէշական տարազներ, ձիեր, նիզակներ եւայլն։ Երբ պատուիրակները հոն կը գտնուէին, Հապէշիստանի Մահմատականները հանդանակութեան մը ձեռնարկեցին Հապէշի մայրաքաղաքին մէջ մզկիթ մը չինելու համար, որուն հիմնարկէքը կատարուեցաւ պատուիրակներուն ներկայութեան և աշխատութիւնները կը շարունակուին։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ.— Քոմանովայի մօտերը ընդհարում մը տեղի ունեցաւ օսմ. զօրքերու և 25 աւազակներու միջեւ։ 13 աւազակներ սպաննուեցան և միւսները փախան։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՍԱԿԱՑՈՑՑԵՐԸ.— Սապահ կ'իմանայ թէ Անատոլուի երկաթուղիի ընկերութիւնը որոշած է զեղչել փոխադրութեան ծախքերը և մօտերս պիտի սկսի գործադրուիլ զեղչուած սակացոյցը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ բանակին այս տարուան մեծ ռազմափորձերուն ներկայ գտնուելու համար քանի մը սպաներ պիտի ղրկուին։

ԿՈՑՐԵՐՈՒ ԵՒ ԽՈՒԼ ՀԱՄՐԵՐՈՒ պատպարանը պիտի հաստատուի Համազգային Անկեղանոցին կամ Տարֆուլ-Խայրի չրջակայ արքունի գետիններէն մէկին վրայ։ Մախքերուն համար ալ Վեհ. Սուլթանը արքունի ագարակ մը չնորհեց։

ՀԱՑՏԱՐ-ԲԱՇԱՑԻ գիծին համար չինուած երեք չոգենաւերէն երկրորդը Տիարպէքիրն ալ փորձուեցաւ Գիլի մէջ։

ԴՐՈՇՄԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ.—Թուրքերէն թերթերը կ'իմանան թէ դրոշմի նոր կանոնագիրը միայն Թուրքերէն լեզուով պիտի ծախսուի, իբր պաշտօնական լեզու։

ՄԱԽՄՈՒՍԷՆ.—Ամէն նաւահանգիստի միջեւ կանոնաւոր երթեւեկութիւն մը հաստատելու համար, Մախմուսէն նոր չոգենաւեր պիտի գնէր։ Անցեալները լուծեալ Կուրճի Ընկերութեան չոգենաւերը գնելու համար քննութիւն մը կատարուեցաւ։ Քննիչը տեղեկագրած ըլլալով որ այդ ընկերութեան 11 չոգենաւերը յարմար կուգան, կայս. Իրատէ մը հրամայեց գնել զանոնք։

ՕՍՄԱՆԵՐԻՆ ԼԵԶՈՒՆ.— Պուլկարական Տէճէվիճ թերթը յօդուած մը գրելով կ'առաջարկէ որ Պուլկար բոլոր վարժարաններուն մէջ ուսուցուի օսմ. լեզուն։

ՔԱՐԱՆԹԻՆԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿՆԵՐԸ.— Մօնիթքօռ կ'իմանայ թէ Բարիզի առողջապահական վերջին համաժողովին նոր ծրագիրը պիտի գործադրուի մօտերս թէ՝ Եւրոպայի և թէ Ասիոյ մէջ։ Այս ծրագրին գլխաւոր արամադրութիւններէն մէկն ալ քօլէրայով կամ ժանտախտով վարակուած վայրերու դէմ քարանթինայի դրութեան ջնջումն է։ Այսօր քարանթինաները շատ տկար միջոցներ կը նըկատուին հիւանդութիւն մը տարաներժելու տեսակէտով, մինչդեռ մեծամեծ վնասներ կը հասցնեն վաճառականութեան։ Այս պատճառով որոշուած է քարանթինայի տեղ կատարեալ հականեխում և խիստ բժշկական քննութիւններ հաստատել։ Նոր կանոնագիրը արդէն բաժնուած է բոլոր առողջապահական վարչութեանց և նաւահանգիստի իշխանութեանց։ Գործադրութեան թուականը պիտի որոշուի մօտերս։

—Պարսկաստանի քօլերան մեծ համմատութեամբ կը ճարակի հիւսիսային կողմերը։ Այս պատճառով վաճառականութիւնը կասած է և թէ՛ տեղացի ու Եւրոպացի վաճառականներ մեծ վնասներ կը կրեն։

ՊԱՆՏՐՄԱՅԻ և Պալըքէսէրի միջեւ չոգեշարժ կառքեր բանեցնելու համար արտօնութիւն խնդրուեցաւ Բ. Դուռնէն։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ դարձեալ ծանոյց նամակատուներու տնօրինութեանց, չընդունիլ այն նամակները կամ ծրարները, որոնց վրայի քաղաքին անունը իր նմանը կամ մօտ արտասանութիւն ունեցողը ունենալով ուրիշ նահանգի մը մէջ, չըփոթութեանց և յապաղումներու տեղի կուտան։ Այս տեսակ հասցէները պէտք է նշանակուին իրենց նահանգին և գաւառին անունով։ Այսպէս, կը չփոթուին Խարբերդի Մաղկերտը (Մաշկերտ) Պիթլիսի Մալազկերտին հետ, և այլն։ Պատասխանատու են այն պաշտօնեաները որոնք այս տեսակ նամակներ կամ ծրարներ կընդունին։

ՊԷՇԻՐԹԱՇԷՆ ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ.— Շիրքէթի Խայրիէի Վարչութիւնը, ժողովուրդին դիւրութեան համար որոշեց Պէշիքթաշի և Հայատար Փաշայի միջեւ ուղղակի երթեւեկ մը հաստատել։ Այս առթիւ կը բանակցի Մախսուսէի Վարչութեան Անատոլուի երկաթուղիի ընկերութեան հետ։

ԱՖԻՈՆԻ ԲԵՐԳԸ. — Սելանիկի նահանգէն մէջ աֆիոնները առատ են։ Անցեալ տարի 45,000 օխա բերք կար մինչ այս տարի քառապատիկն է. թէեւ գիները անցեալ տարուընէն վար են, բայց տեսակը ազնիւ է։ Ցոյս կայ որ խնդրանք ըլլայ։ Ամերիկա և Անգլիա գլխաւոր սպառիչներն են նահանգին այս բերքին, որուն փոքր մէկ մասը միայն Թուրքիոյ մէջ կը սպառի։ Անգլիա օսմ. աֆիոնները Զինաստանի կը ծախէ բարձր գիներով. տեղացի վաճառականները այսպէս յատուկ անուններով ապրանք կը ղրկեն հոն Անգլիոյ ճամբով։ Այսպէս օխան 125—130 ղրուշ արժող աֆիոնները 140—150 ղրուշի կը ծախուի Զինաստանի մէջ։

ԳԻԹԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 31 Յուլիս. — Բորթ Արթուրի յարձակման արդիւնքին վրայ ոչ է նոր լուր չկայ։ Կ'երեւի թէ կռիւը կը շարունակուի։ Թոքիոյէ կը հեռագրեն թէ ճարտնցիք մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն բերդաքաղաքին անկումը տօնելու, որ մօտալուտ կը նկատուի։

—Կը Ծանուցուի թէ Վլատիվոսթոքի նաւաբաժինը այժմ կը գտնուի Ֆօրմոզայի ջուրերուն մէջ։ Եթէ այս ճիշտ է, ծանր հետեւանքներ կը գուշակուին։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.— Ո և է լուր չկայ զօր. Քուրոբաթքինէն։ Կը կարծուի թէ Լիաօեանկի առջեւ պատերազմի զբաղած է։

ԼՈՆՏՈՆ.— Կ'ըսուի թէ Նիուչուանկի առաջ քաշող ճարտական բանակը պաշարած ըլլալով Հայչէնկը, ռուսք պարպած են քաղաքը։

ԲԱՐԻԶ. — Սէուլէ կը հեռագրեն թէ ճարտնի ընթացքը մեծ գրգռութիւն կը պատճառէ։ Քրէական վարչութիւնը օր օրի աւելի թշնամութիւն կը ցուցնէ։ Ճարտնցիք Սէուլի մէջ զօրագունդեր կը պահեն արշաւելու պատրաստ։ Խռովութենէ մը կը վախցուի։

ՀՌՈՄ. — Վատիկան բացատրողական ծանուցագիր մը կը պատրաստէ Ֆրանսայի հետ իր վէճին վրայ, զոր պիտի ուղղէ մեծ պետութեանց։

"ՊԱՆԶՈՒՄԷ"Ի ԹԵՐԹՈՆԸ 119

ԵՐԿՈՒ ՕՐՕՐՈՑՆԵՐԸ

ՎԷՊ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հեղինակ ԷՄԻԼ ԱՒԵՊՈՒՆ — Թարգմանիչ ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՋԷԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՊԷՍԱԿՔ

—Այդ պարագան բոլորովին ապասպելական կ'երեւի, տիկին։ Ի՞նչ կը նշանակէ լուռ մնալ և ծանր կասկածներ հրաւիրել իր վրայ։

—Քանի որ առասպելական կը նկատէք այդ կէտը, ըսեմ ուրեմն թէ ե՛ս էի որ պատուիրեցի լուռ մնալ բացարձակապէս...։

—Դո՞ւք, դո՞ւք, աղաղակեց դատաւորը ապշութեամբ։

—Այո՛, ե՛ս, չեշտեց Լուիզ անօրինակ ոգեւորութեամբ մը։

—Ըսել է որ, յարեց պաշտօնատարը վարանքով, դուք գիտէք թէ ինչպէս անցուց Բիէռ ոճրին տեղի ունեցած գիշերը։

—Անտարակո՛յս, վրայ բերաւ Լուիզ աչխոյժով, և այդ բանը ըսելո՛ւ եկայ այսօր ձեզ, քանի որ գիտեմ թէ Արդարութեան ամէնէն գաղտնապահ պաշտօնեան էք դուք։

Դատաւորը աւելի խորթափանց ակնարկ մը ձգեց Լուիզի վրայ, որ հանդիսաւոր ձայնով մը,

—Ոճիրը գործուած գիշերը, սկսաւ ըսել, Բիէռ պարոն Պլանշառի կ'այցելէ, նոյն օրը գանձուած գումար մը յանձնելու համար։ Այդ միջոցին պարոն Պլանշառ մինակ էր, որովհետեւ իր թոռը՝ օրիորդ Լէոնտինն Պլանշառ նոյն իրիկուն պարոն Լիւսրոլի տունը կը գտնուէր իրրեւ հիւր։ Բիէռ պարոն Պլանշառի քովէն ժամը ինն միջոցները կը զատուի և տունէն ելլելէ ետքը, տեսնելով որ օդը աննպաստ հանգամանք մը կ'առնէ հեղհեղէ, կ'ուզէ մինչեւ Լիւսրոլներու ապարանքը երթալ, իր նշանածը տուն առաջնորդելու համար, եթէ ճամբան հանդիպի։ Ժամը ինն ու կէսին մօտ, այսինքն ճիշդ այն պահուն երբ ծանօթ ոճիրը կը գործուէր Լիլ փողոցին մէջ, ես առտնին գործի մը համար դուրս ելած ըլլալով, վերադարձիս, յանկարծ դիմացս կը գտնեմ Բիէռը, որ մայթին վրայ կը պատկէր գլանիկ մը կախած իր շրթունքէն։

—Անտա՞հ էք որ այդ միջոցին ժամը ինն ու կէսն էր։

—Բացարձակապէս։

—Խօսեցա՞ք դուք Բիէռի հետ։

—Ո՛չ, զիս չէր ճանչնար արդէն։ Ես իսկ առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնէի զինքը։

—Հոդ ուշգրաւ հակասութիւն մը կը նշմարեմ, տիկին։ Ինչպէս կ'ըլլայ որ դուք կը ճանչնաք մէկը, զոր դեռ առաջին անգամ ըլլալով տեսած էք։

—Այդ կէտը շատ պարզ է, պարոն։ Բիէռ անա՛նկ տարօրինակ նմանութիւն մը ունի ծանօթ անձի մը հետ որ մարդ կը ստիպուի մէկ նայուածքով համոզում գոյացնել թէ Բիէռ Ռիգառն է ան։ Այսու հանդերձ, ես ուզեցի աւելի եւս ապահով ըլլալ, և որովհետեւ գիտէի թէ օրիորդ Պլանշառ մեր տունն է, որոշեցի սպասել հոն, մինչեւ որ հրաժեշտ առնէ մերիններէն և դուրս ելլէ։ Վստահ էի թէ Բիէռ Ռիգառ անոր կը սպասէր և թէ իրենց տեսակցութիւնը ամէնէն զօրաւոր ապացոյցը պիտի ըլլար իր ինքնութեան։ Բայց Նախախնամութիւնն էր որ այս միտքը կը ներշնչէր ինձի։ Ապա թէ ոչ, տարբաբախտ ազան զոհ գացած պիտի ըլլար հիմակ անա՛նկ վայրագ դաւադրութեան մը, որ ստոյգ մահ էր իրեն համար...։

—Ձեր խօսքերը հետզհետէ ուշադրաւ երեւոյթ մը կ'առնեն, տիկի՛ն, ընդմիջեց պաշտօնատարը անբացատրելի զարմանքով մը, համեցէք դէպքերը մանրամասնութեամբ պատմել մեզ։

—Մեր տան դիմացօքը, շարունակեց Լուիզ, հսկայ լաստակերտ մը կանգնուած էր մեծկակ տունի մը առջեւ, զոր կը նորոգէին քանի մը օրէ ի վեր։ Այս լաստակերտին տակ յարմար տեղ մը գտայ ես, ու հո՛ն ապաստանեցայ, որպէս զի չտեսնուիմ։ Այս միջոցին երեւան ելան յանկարծ երկու անճանաչ դէմքով մարդեր, որոնք նոյնպէս եկան սողոսկեցան լաստակերտին մէկ կողմը, ինձմէ հազիւ քանի մը քայլ անդին։ Տեղատարափը սկսած էր, և Բիէռ Ռիգառ մեր տան կառանցիկ դրան տակ պատսպարած էր ինքզինքը։ Երկու անծանօթները իրենք զիրենք մինակ կարծելով, փոխանակել սկսան անա՛նկ զարհուրելի բառեր, որոնք բացորոշապէս կը հաստատէին թէ այդ թշուառականները Բիէռը լրտեսելու եկած էին հոն, զինքը սպաննելու պատեհ առիթ մը գտնելու յուսով։ Ուզեցի դուրս ելլել գտնուած տեղէս, և իմացնել երիտասարդին մահացու վտանգի մը գոյութիւնը։ Բայց ան տեսնելով որ նշանածը կ'ուշանար, ետ դարձաւ նորէն և արագ արագ դէպի գետափին կողմը առաջանալ սկսաւ։ Երկու չարագործները անմիջապէս դուրս խոյացան իրենց թաքստոցէն, և կամաց կամաց հետեւիլ սկսան անոր։ Հասկցայ որ տուն դառնալ վտանգաւոր պիտի ըլլար։ Ուստի սկսայ ես ալ հետեւիլ իրենց, բայց անօրինակ արագութեամբ մը, գրեթէ վազելով։ Ալ կարողութիւն չէր մնացած վրաս։ Շունչս կը կտրէր։ Սիրտս կը բաբախէր պայթելու աստիճան սաստկութեամբ, և արիւնս գլուխս կը խուժէր։ Փողոցները, ինչպէս նաեւ գետափին վրայ, մարդ մարդասանք չկար։ Այս միջոցին փայլակի մը լոյսը պայծառացուց բոլոր շրջակայքը, և կամուրջին վրայ տեսայ երկու թշուառականները, որոնք երիտասարդին վրայ խոյացան, կաչկանդեցին զայն բռնութեամբ և գետը նետեցին մէկ ակնթարթի մէջ։

—Բայց չա՛տ սոսկալի բան է սա, գոչեց պաշտօնատարը սարսափահար, օգնութեան մարդ չկանչեցի՞ք։

—Կանչեցի, ըսաւ Լուիզ նոր ոգեւորութեամբ մը, բայց ոչ ոք լսեց ձայնս։ Անմիջապէս կամուրջին վրայ նետուեցայ, և դարձեալ փայլակին լոյսով նշմարեցի նաւակ մը, որ երկու նաւավարներուն ժիր թիավարումով կը սուրար դէպի Բիէռին ինկած տեղը։ Հայր ու տղայ երկու ձկնորսներ էին ասոնք, որոնք փութացին ազատելու արկածեալը և յաջողեցան ալ, բայց չատ մեծ դժուարութիւններով։ Ցեռայ, գետափին մօտ, բարեկամ կնոջ մը բնակարանը փոխադրել տուի զինքը այն ձկնորսներուն ձեռքով և նախնական դարմանները տրուեցան հոն։ Իսկ ձկնորսներուն ալ պատուիրեցի որ լուռ մնան և մարդու բան չըսեն այս դէպքին վրայ։

(Շարունակելի)

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԲԵՐԱ, ՍԱՐԹԷՐԱԶԻ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 4

(ԹՈԳԱՏԼԵԱՆ ՍՐՃԱՐԱՆԻ ԴԻՄԱՑԻ ՓՈՂՈՑԻՆ ՄԷՋ)

ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9ԷՆ 5 (Ը. Ե.)

Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

50—9

ՆՈՐ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1904

Ի ավանդութեան գաղտնիքը ուսումնասիրած երկար տարիներու շարքի մը մէջ, այս անգամ գրեթէ Պոլսոյ բոլոր հեղինակներուն առաջարկին վրայ հաստատած ենք նոր գրատուն մը, կեդրոնացնել ջանալով բոլոր հեղինակներուն գործերը։

Պատ. հեղինակներուն դասագրքերը այսպէս մէկտեղ կեդրոնացնելուս պատճառը ուրիշ բան չէ ուզուին, բայց միայն հասած յանձնարարութիւն մը, առանց սակայն փոփոխութեան, օրը օրին ճամբու դնել, ու արագապէս հասցնել փընտրուած տեղը։

Դաւառացի դպրոցական Պատ. Մարմինները վստահաբար կրնան դիմել ուրեմն մեր Գրատան՝ քանի որ մենք հեղինակութիւն չունինք (բացի Մխախտի գործնական մչակութիւնը անուն գրքէն որ Մէարիֆի բարձրագոյն հրամանաւ վաւերացուած ըլլալով քիչ առենէն լոյս պիտի տեսնէ)։ ուզուած գրքի մը տեղ տարբեր հեղինակի գիրք քալել և չահ մը ունենալ, ինչ որ հակառակ է մեր գործառնութեանոգիին։ Մեր գործառնութեանց վրայ գաղափար մը կազմել տալու ու մենք ալ մեր կարգին, օրինաւորութեան ու պատուաւորութեան սահմանին մէջ, մազի չափ չչեղելու պատրաստակամութիւն ունենալնիս գործնականապէս կարենալ հասկցնելու համար, կը խնդրենք որ դաւառացի դրավաճառներն ու դպրոցական մարմինները մեր ՆՈՐ ԳՐԱՏՈՒՆը պատուելու բարեհաճութիւնը ունենան։ ալ անկէ վերջ վստահ ենք թէ մեզի հետ ո՛և իցէ առիթով գործ ունեցող անձնաւորութիւն մը պիտի դրաւուի տեղի ունեցած գործառնութենէն ու մենք Պոլսոյ մէջ անփոփոխ գրավաճառը պիտի ըլլանք մեր նոր յաճախորդին։

Շատ մը գրատուններու պէս աւելորդ ու փայլուն խօսքերով չենք ուզեր շլացնել հանրութեան աչքը, քանի որ մեր գործին ընթացքը ինքնին ցոյց պիտի տայ արդէն ճշդապահութիւնը ու կանոնաւորութիւնը։

Դաւառներու Պատ. Ուսումն. Խորհուրդներու ու Վարչութիւններու պահանջումներու համեմատ գրատանս կողմէ կը ղրկուին նաև վկայեալ ուսուցիչներ և անոնց կէս ամսականը միայն վար դրուելով, նոյնութեամբ կը յանձնուի Ուսուցչական Օգնութեան Անտուկին։ Այս առթիւ աւելորդ է ըսել թէ, դպրոցական Պատ. Վարչութիւններուն ու մանաւանդ ուսուցիչներուն և ուսուցչուհիներուն չանը կը պահանջէ օգտակար աչքով մը նայելու բարեհաճութիւնը ունենալ մեր գրատան, քանի որ մեր գործին ընթացքով պատրաստ ենք օգտակար ըլլալու իրենց Օգնութեան Անտուկին, առանց սակայն ուրիշներու աչքով դիտած ըլլալու։

Գրատանս կողմէ կը ղրկուի նաև Ֆրօպէլեան մանկապարտէզի զանազան ու գոյնզգոյն նիւթեր իրենց ամբողջութիւնով ու գոհացուցիչ զեղչով մը։

Մէարիֆի բարձրագոյն հրամանաւ վաւերացուած ու հրատարակուած գրատանս ընդարձակ ու բուն ծանուցագիրը՝ որուն մէջ լայնօրէն պարզուած են մեր գործելու պայմանները, ծիրներու առաքման, նամակներու ապահովագրութեան ու գրամը փոստին յանձնելու կերպերը, ինչպէս նաև շատ մը խիստ կարեւոր տեղեկութիւններ, որոնց գիտակցութիւնը անհրաժեշտ է Պոլսոյ վրայ դպրոցական դասագրքերու յանձնարարութիւն ընող անձնաւորութեանց, ղրկուած է գաւառային բոլոր դպրոցական վարչութիւններու եւ ուսուցիչներու։ Փափաքողներուն ալ ձրի կը ղրկուի՝ կը բաւէ որ իր հասցէն ցոյց տուած ըլլայ մեզի։

☛ Գրատանս հասցէն է

درسعادت خوراسانجی خانده کتبخانهٔ جدید

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՍԿԻԵԱՆ

Տէր-Տնօրէն ՆՈՐ ԳՐԱՏԱՆ

9 Խօրասանճի խան, Կ. Պոլիս

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պոլիս, Պահչէ Դարբ, Պիճ Պիր Զեօքսի դիմաց

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի Սկիւտար, Իճատիէ, Տողրամաճը փողոց իր ընակարանը։ Ամէն օր 4—11 դիմել Պոլիս, Պահչէ Դարբ, Պէն-Պիր-Զէչիսին դիմաց։

Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

46

ՌՕՊԵՐԴ ԳՕԼԵՋ

Վարժարանին յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպտ. 2/15ին։ Կարգադրութիւններ եղած են վճառականական ուսումը բաղձացած կատարելութեամբ աւանդելու համար։ Վարժարանին մասնաւոր բժիշկը՝ ուսանողներու առողջութեան, մարմնամարզներուն և խաղերուն, ինչպէս նաեւ վարժարանին ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ կը հսկէ։ Մարմնամարզի նոր և գեղեցիկ մասնաւոր շէնք մը կառուցուած է նորոգապէս, իր մէջ ունենալով մարմնամարզի ամէն տեսակ գործիքներ, վերջին դրութեանց համաձայն։ Երկու տարիէ ի վեր բացուած է նաեւ փոքր աղջ յատուկ նոր շէնք մը, ուր կ'ընդունուին մինչեւ տասը տարեկան աշակերտներ։ 3—20

Տէր եւ Տնօրէն

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

1885 ՍԱՆԹԻՄԵԹՐ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ, ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ, ՏԻԿՆԱՑՔ ԵՒ ՏԵԱՐՔ

Եթէ կ'ուզէք ձեր դէմքին հրապոյրը աւելցնել, մազերնիդ ու պեխերնիդ խնամեցէք։

Եթէ կ'ուզէք մորթային զգուելի հիւանդութիւններէ խուսափիլ, գործածեցէք ԱՆՆԱ ՍԻԼԼԱԿի օծանելիք անուշահոտ իւղը՝ որ մազերը դարմանելու և արմատները զօրացնելու համար բոլոր Եւրոպիոյ մէջ իբր միակ դեղ ընդունուած է։ Պեխերու և մորուքի աճումն ալ կը փութացնէ և կարճատեւ գործածութենէ մը վերջ կը շնորհէ անոնց արտասովոր առատութիւն և բնական փայլունութիւն։ Բաց ատի մազերը ներմկնալէ զերծ կը պահէ մինչեւ խոր ծերութիւն։ Ուստի իր դիւրամատչելի գնոյն և բազմապիսի օգտակարութեանցը համար ջերմապէս կը յանձնարարուի յարգոյ հասարակութեան գործածել՝ Անննա Սիլլակի դեղը։ Գինն է 3 կտորին 27 ղրուշ։

Գլխաւոր կեդրոնատեղին Հայկ Փափազօղլու, Սիրքէճի, Մուսալ խան թիւ 11—13, մասնաճիւղ՝ Սօղանճըլար թիւ 312։ Կը վաճառուին նաև հետեւեալ Տեարց խանութները։

Արիա Կուկուեան՝ Սարիրլ, Պաղչէ Դարբ։ Ահմէտ Ֆարուքի՝ Սուլթան Համամ։ Ստեփան Մազմանեան՝ Գալաքճըլար Պաշի, 42։ Հերակլէս Տէօվլէթեան՝ Դեղագործ Կալաթա Թրամաէյի կայարանը։ Ժորժ Լօրանտօ՝ ապրիլ Կալաթա Սէբրայի դիմացը։ Շէքէրճի Պարպա՝ Պէշիքթաշի կայարանը։ Թագւոր Շահինօղլու՝ Իսկիւտար Ահմէտիէ։

☛ ԱՆՈՆՔ ՈՐ ☚

Կ'ՈՒԶԵՆ ԼԱՒ ՊԱՐՈՂ ՄԸ ԸԼԼԱԼ

ԴԻՄԵՆ՝ Խ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Կը դասախօսէ միւզիքով
Խիստ դիւրուսոյց մէթոտով
Կարճ ժամանակի միջոցով
Դիւրամատչելի պայմաններով
Կ'այցելէ նաեւ անոնց տուները
Որոնք կ'ուզեն յատուկ պարի դասերը։

Կը գտնուի Դ. օր 5-6 և Շբ. 10-11 Մեծ Շուկայի Գալաքճըլարի դուռը Ֆէէսմի Սեպուհ աղայի խանութը։ Բերա, Դ. օր երեկոյեան 11-12 (Ը. Թ.), Կալաթա Սէբրայ, Արիսթաքի խան (Սիթէ տը Բերա) սափրիչ Միսիս Աշիլ Տրաքոնասքիի սալոնը։

Ուսուցչին բացակայութեան՝ ներկայացողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն ներփակեալ ներկայացնել։

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՑԱՐԱՆԱՁԱՐ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 2/15ին, Եշ. առաւօտ։ Գիւերօթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարել Սեպտ.ի մէջ, և կէսը Յունուարի մէջ։ Շաբաթը դաշնակի մէկ դասի համար տարեկան 3 Օսմ. ոսկի, և երկու դասի համար 5 ոսկի աւելի կը պահանջուի։ Երգեհոնի դաս առնողները տարին 1½ ոսկի աւելի կը վճարեն։

Վարժարանին յայտագիրը ուղղուելուն ձրի կը ղրկուի։ Ուրիշ տեղեկութեանց համար դիմել Ռ. Ռ. Բիթի, Պոսպել Հաուս, Կ. Պոլիս, կամ գրել Տոքթ. Ս. Է. Գալալճեանի, Ատենապետ Խնամակալութեան։ 3—10

ԳԵՂԱՐԱՆ

ԽԱՉԻԿ ՖԷՍՃԵԱՆ

Կ. Պոլիս, 261 Մահմուտ Փաշա Պաշի, աղբիւրին կից 261

Սոյն բազմամեայ դեղարանը, այս անգամ նոր կազմակերպութիւն մը ստացած ըլլալով, Խաչիկ Ֆէսճեանի կողմանէ, քիչ առենուան մէջ պատիւը ունեցաւ գնահատելի յարգոյ հասարակութենէն, որմէ քաջալերուելով այս անգամ պէտքը կը զգայ իրեն ուղղութիւնը և նպատակը ներկայացնել հանրութեան։

ՆՊԱՏԱԿ.— Գոհ ձգել իր յաճախորդները՝ դեղերու թարմութեամբ, դեղագրերու արագ և ճշդապահ պատրաստութեամբ, գներու չափաւորութեամբ և արուեստին խղճամիտ գործադրութեամբ։

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ.— Մաքրութիւն, ապանեխման դրութիւն և պարկեշտութիւն դեղարանին սկզբունք եղած են։

Բանակցած է Եւրոպական տան մը հետ՝ ամէն շաբթու պատուաստի թարմ քիւպեր (աբը գալիմի) բերել տալու։

* * *

Ամէն օր Դեղարան յաճախող Հայ և օտարազգի բժիշկներէն յիշենք մասնաւորաբար հանրածանօթ Բժիշկ ԱՂԼԱՎԷՐԻՏԻ Էֆ.՝ որ ամէն Գ. Եշ. Շբ. օրերը ժամը 8—11 իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ իրեն ծանօթ փորձառութեամբ և մասնագիտութեամբ, դեղարանին մասնաւոր դարմանասրահը։

Առանձնաբոյժ Վռամշապուհ Էֆ. Թաշճեան եւս ամէն առաւօտ մինչեւ ժամը 5 սոյն Դեղարանը կը գտնուի և ակռայի հիւանդութիւնները կը դարմանէ, պատրաստելով նաև արհեստական նուրբ ակռաներ։

ԴԵՂԱՐԱՆԸ ՈՒՆԻ ՆԱԵԻ ԴԻՇԵՐԱՑԻՆ ՍՊԱՍ 47

ԹԷՍԻԼԱԹ ՄԱՂԱԶԱՍԸ

Պոլսոյ ժողովուրդին խառն իւղերու մասին ունեցած գանգատը և առողջապահիկ ու անխարդախ կարագներ գտնելու դժուարութիւնը յայտնի է։ Այս դժուարութիւնը բառնալու և օսմ. արտադրութիւն մը եղող կարագներուն տարածման ծառայելու համար, կամուրջին գլուխը, Վալիտէ խանին տակ վաճառատուն մը բացինք Թէսիլիաթ մաղազասը անուանով։ Զտուած և տարրալուծուելով անխարդախութիւնը ապացուցուած կարագ իւղեր բերել կուտանք մաս առ մաս։ Վաճառատան մէջ ընտիր ձէթի իւղ և օճառ ալ պիտի ունենանք։ Մեր վաճառատունը ընդարձակ չըլլալով, այն ապրանքները որոնց նմոյշը ներկայ չի գտնուիր, անմիջապէս և լաւ տեսակէն կը հայթայթենք հրապարակին համեմատ։ Հնտեղէնի և արմտիքի մասին ալ յանձնարարութիւններ կ'ընդունինք։ Վաճառականներու գնելիք կամ ծախելիք կարագները կ'ընդունինք մեր վաճառատան մէջ, պայմանաւ որ անոնք տարրալուծուին և ապացուցուի իրենց անխարդախ ըլլալը։ Ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի։ Մեր վաճառատունը հիմնուած է ուղղամտութեան և յաճախորդը գոհ ձգելու սկզբունքին վրայ։

17

ՄԱՄԱ ماما MAMA

Ահա անունդ մը, որ իր բնական վիճակին մէջ ամէնէն աւելի ֆոսֆաթ կը պարունակէ։ Գիտական արժանահաւաստի սկզբանց համաձայն պատրաստուած ըլլալով միսէն և ցորենէն աւելի անուշ և դիւրամարս է։ Երբ այս անունդէ մաս մը մտնէ մարմնոյն մէջ, նոյն քանակութեամբ միսէն աւելի արիւն կ'արտադրէ։ Իր գլխաւոր պարունակութիւնն է հաւկիթի դեղնոցի չափ ֆոսֆաթ և երկաթի բաղադրութիւններ։ Քիմիական ո և է օտար նիւթ չի կայ իր մէջ և ամէն տեսակ ալիւրներէ աւելի գերազանց և նախամեծար է։

Դեղագործ—Տարրագէտ

28 ԻԳՐԱՀԻՄ ՀԱԳԴԸ

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԱՆՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

VICTORIA DE BERLIN

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԳՈՒՄԱՐ ՄԻՆՉԵՒ 1903
1,325,000,000 ՖՐԱՆՔ

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ՄԻՆՉԵՒ 1903
510,000,000 ՖՐԱՆՔ

ՀԻՄՆԵԱԼ 26 ՍԵՊՏ. 1853Ի ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ, ԵՒ ՈՒՂՂԱԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՌԼԷՆ Ցամաքային Եւրոպիոյ ամէնէն հզօր Ընկերութիւնն է

Ունի պայմաններ զոր Թուրքիոյ մէջ գործող ընկերութեանց և ոչ մին կրնայ կատարել։ Զոր օրինակ, 30 տարեկան անձ մը 25 տարուան տեւողութեամբ խառն (Mixte) ապահովագրութեան մը համար առաջին երեք տարիները պարտի վճարել 424 ֆր., երրորդ տարիէն 10 % էն սկսելով մինչ 66 % կը զեղջուի վերջին տարին, որով ընդհ. վճարածը կ'ըլլայ 6255 ֆր. և առաջին օրէն արդէն իրեն տրուած 10000 ֆր.ի Ապահովագրական պայմանագրով կ'ստանայ էիշդ 10000 ֆր.ը, որով զուտ շահ ստացած կ'ըլլայ 3745 ֆրանք։ Բոլորովին անջատ ժողովրդական ճիւղ մըն ալ ունի չաբաթական վճարումներով և առանց բժշկական քննութեան։

Անմրցելի ԹԱՐԻՖԱՆԵՐ զուտակաց Ապագայի Ապահովագրութեանց

ԱՐԿԱԾԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրութիւն ՇՈՖԵՆԱՒԻ, ԵՐԿԱԹՈՒՂԻի, ԹԻՒՆԵԼԻ, ԹՐԱՄՎԱՅԻ եւն. արկածներու դէմ, աշխարհս ամէն կողմը և ամբողջ կեանքի շրջանակ, օրինակի համար՝ չաբաթական՝ փոքր վճարումով մը, այսինքն ՄԷԿ ՖՐԱՆԳՈՎ, և վճարելի միմիայն մէկ տարուան համար (որ կ'ընէ 52 ֆրանք) այսպէսով ամբողջ կեանքին մէջ ապահովագրուած կ'ըլլայ 10,000 ֆր. մահուան պարագային, 15,000 ֆր. արկածէն յառաջ եկած անկարողութեան պարագային, և օրական հինգ ֆրանք՝ ժամանակաւոր անկարողութեան պարագային։

Տեսուչ՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Մ. ՔԷՉԷՃԵԱՆ

Ընկերութեանս դրամատունն է՝ ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆՔԱ ի Պոլիս.= ՔՈՒԷՏԻ ԼԻՕՆԷ, ԳԵՐՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆՔԱՆ ԼԻԱԶՕՐ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԻՉ՝

ՄԻՀՐԱՆ ՍԻՆԵՄ-ԳԱԼԳԱՆԵԱՆ

Պոլիս Դարբրեռօղլու խան թիւ 45 եւ 45 bis։